

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvæ Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiae, 1668

Liber I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1742](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1742)

A C. CORNELII TACITI
 AB EXCESSV NERONIS
 HISTORIAR. LIBER I.
 BREVIARIVM LIBRI.

RDITVR, & quæ in Historiarum toto opere dicenda, carptim proponit: statum item tunc rei Romanae: Galbae ingenium, mores, gubernationem. Qui audito motu Germanico, Pisonem Casarem adoptat. Id Othonem offendit, qui spe suâ lapsus animum ad utriusque cadem appulit. & perficit, conciliatis sibi Praetorianis. Galba & Piso trucidantur, item T. Vinus. Otho in imperij sede est. cui tamen æmulus statim & hostis Vitellius exortus. De causis motæ Germaniæ, & in eâ legionum Vitellium Principem sumunt, & iter in Italiam: duobus ducibus, Valente Fabio, & Alieno Cacinâ. Otho copias item ducesque parat. Recensio Prouinciarum, quæ penes utrumque Principem. Interea Roxolani Sarmatae Mæsiam irrupere: sed repulsi, aut cæsi. Seditio Romæ & tumultus Praetorianorum ingens exortus: qui Senatum uniuersum ad cadem deposcunt, ut Othoni infidum. Otho agrè eos coërcet, & donatiuo mox placat. Idem classem instruit, mittitque in Galliam contra Vitellium. Denique ipse, omiſſâ urbe, in eum it. Gesta hæc paucis mensibus,

C IMP. SER. GALBA. ET T. VINIO COSS.

INITIVM mihi operis ¹ Ser. Galba iterum, T. Vinus con- Cap. I.
 sules erunt. Nam post conditam urbem ² DCC. & XX. ^{A V. G. nccccxii.}
 prioris æui annos multi auctores retulerunt: dum res po- ^{Causa huius}
 puli Rom. memorabantur, pari eloquentiâ ac libertate. ^{scriptoris}
 postquam bellatum apud Actium, atque * omnem pote- ^{Priora, prio-}
 statem ad vnum conferri pacis interfuit; magna illa inge- ^{res scripse-}
 nia cessere. Simul veritas pluribus modis infracta. primum ^{runt:}
 incitiâ Reip. ut alienæ, mox libidine assentandi, aut rursus ^{* Regius eo.}
 odio aduersus dominantes. Ita neutris cura posteritatis, in- ^{dex, om-}
 ter infensos vel obnoxios. Sed ambitionem scriptoris facilè ^{nium.}
 aduerseris: obtrectatio & liuor pronis auribus accipiuntur. quippe adulationi fœdum ^{Ipse hac po-}
 crimen seruitutis, malignitati falsa species libertatis inest. Mihi Galba, Otho, Vitellius, ^{stremâ lari}
 nec beneficio nec iniuriâ cogniti. Dignitatem nostram à ^{curâ.} Vespasiano inchoatam, à ⁴ Tito

N O T Æ.

I. SER. GALBA ITERVM,
 T. VINIVS COSS.]
 Vulgò appellant T. Iunium.
 At mihi religio non fuit se-
 qui scripturam, antiqui mar-
 moris eruti ad radices montis
 Celij.

mendum in Suetonij Aug. cap. xxvii. ubi T. Iunius
 Philopœmen, scribitur, qui ex Dione est Vinus.
 etsi Appiani scriptura firmat vulgatam. Sanè Iunia
 gens nobilior, quàm ut in hunc hominem conueniat:
 cuius pater dumtaxat ex familiâ Praetoriâ, ut Tacitus
 infra refert.

2. DCC. ET XX.] Exactè si putas, xxii. re-
 peries.

3. VESPASIANO INCHOATAM.] Quomodo?
 quâne Procurator sub illo Belgicæ? E * Plinio id * Lib. vii.
 suspi-

SER. GALBA. II. T. VINIO COSS.
 à quo præsertim staret Plutarchus, qui ferè hunc ho-
 minem Τίτον Οΰνιον, aut Οΰνιον appellat. Simile

⁴ Tiro auctam, à ⁵ Domitiano longius prouectam non abnuerim. sed incorruptam si-
dem professis, nec amore quisquam, & sine odio dicendus est. Quod si vita suppeditet,
principatum ⁶ diui Neruæ, & imperium Traiani, vberiore securioreque materiam se-
nectuti seposui: rarâ temporum felicitate, vbi sentire quæ velis, & quæ sentias dicere licet.

Cap. 2.
Materies
operis:
Varia bella,

Opus aggredior ⁷ plenum varijs casibus, atrox prælijs, discors seditionibus, ipsâ
etiam pace sæuum. ⁸ Quattuor Principes ferro interemti. ⁹ Tria bella ciuilia, plura ex-
terna, ac plerumque permixta. Prosperæ, in Oriente; aduersæ, in Occidente res. Tur-
batum Illyricum, Galliæ nutantes, ¹⁰ perdomita Britannia, & statim missâ cohorte in
¹¹ Sarmatarum ac Sueuorum gentes, nobilitatus ¹² cladibus mutuis Dacus. Mota etiam

suspiciere: sed suspiciere tantum. imò veriùs id ceperis
de huius patre. Intellego ergo dignitatem eius inchoa-
tam à Vespasiano, quod ab eo Quæstor, Senatorque
factus.

4. TITO AVCTAM.] Adilitate, aut Tribu-
natu.

5. DOMITIANO LONGIUS PROVECTAM.] Quo
Principe & Quindecim-vir & Prætor fuisse, ipse te-
statur XI. Annal.

6. DIVI NERVÆ.] Ait, Diui. Cæpit ergo scribere
eo mortuo & sacratio.

7. PLENVM VARIIS CASIBVS.] Parum firma
aut germana lectio. Nam Vatic. ille opt. opus ag-
gredior opibus casibus, præfert: & supra adno-
tatum, opimum. Et in Romano antiquitus excuso,
item legas, opimum casibus. Censeam fuisse, opulens
casibus. quæ vox paullo à vulgo seductior, exscriptores
seduxit.

8. QUATTVOR PRINCIPES.] Ne erres cum vul-
go, neu Pisonem inter istos censeas. Intellegit enim
Galbam, Othonem, Vitellium, Domitianum. Nam &
ad huius exitum Historiam perduxit. Piso autem,
dumtaxat Cæsar, non Princeps.

9. TRIA BELLA CIVILIA.] Quæ? Othonis in
Vitellium: huius in Flavianum, & L. Antonij in Domi-
tianum. de quo Sueton. & Dio.

10. PERDOMITA BRITANNIA, ET STATIM
MISSA.] In vitio aperto & confusione locus. Quid
enim illud, missâ cohorte? Itane vnius cohortis
res fuerit, in Sarmatas ac Sueuos bellum? Nuge.
Denique quis hic sermonis contextus aut cohesio, mis-
sâ cohorte in Sueuos, Dacum cladibus inuolutum? qui
populi sanè diuersi. Omnino rectè correximus pridem:
perdomita Britannia, & statim amissa. coortæ Sar-
matarum ac Sueuorum gentes. nobilitatus clad.
mutuis Dacus: nec exiguo ad historiam momento.
Discimus scilicet perdomitam Britanniam (quod Do-
mitiani imperio accidit: eamq; laudem Agricole so-
cero suo noster tribuit, in eius vitâ: Britannia situm
non in comparationem curæ ingenijque referam,
sed quia tum primùm perdomita est) & mox igna-
uiâ aut dissidio Principum in parte amissam: siue
magis placet, omissam. Quod in Domitiani vlti-
mis rebus verum censeo, externo imperio non allabo-
rantis. Etiam Spartianus auctor, sub principia imperij
Hadriani, teneri Britanniam sub Romanâ ditione
non potuisse. Addit ampliùs, penetrasse eundem
Principem in Britanniam, nec tamen totam reciperas-
se, sed per octagintaquinque millia passuum mu-
rum duxisse qui Barbaros Romanosq; diuideret.
Cuius muri mentio etiam Dioni in vitâ Commodi:
Τῶν, inquit, ἐν τῇ νήσῳ ἐθνῶν (de Britannia loquitur)
ὑπερβηκτικῶν τὸ τεῖχος τὸ διορίζον αὐτὰς τε καὶ τὴν

Ῥωμαίων ἐπατόπριδα. Alius ab isto murus, siue
vallum potius, quod Seuerus Imperator duxit per
millia passuum XXXV. vt Eutropius ait: siue, XXXII.
vt Victor. De quo vallo diffuse & disertè Beda, lib. I.
cap. V. Aliquid etiam VVindichindus Saxoniorum
lib. I. At fons totius huius corruptionis (variè enim in-
terpolatus locus) à verbo coortæ ortus: quod plerum-
que libri scripti in medio adspirant, cohortæ, coho-
tiri. Hinc turbelle.

11. SARMATARVM AC SVEVORVM.]
De Sarmatis, etiam apud alios leges: de Sueuis, vix pu-
to. Catos saltem nominant, in Domitiani quidem re-
bus. Sed tu scito. hos Sueuos, non illos esse qui in ipsâ
Germaniâ, & qui vulgò noti: sed qui trans Istrum,
asiti Sarmatis. Illi, inquam, ipsi, quibus Vannius
à Druso rex datus, quiq; inter Marisum & Cusum flu-
uios locati. Itaque militiâ plerumque sociati cum illis.
Libro XII. Annal. Ipsi Vannio manus propria pe-
dites, eques è Sarmatis Iazygibus erat. Etiam nunc
bello hoc in Domitianum. Dionis fragmenta præclare
(& absque ijs herebamus:) Ἐν τῇ Μυσίᾳ Λύγιοι Σηθῶν
πῶσι πολέμην θέντες, ἀρεσθεῖς ἐπέμψαν, αἰτουῦτες
συμμαχίαν ὡς δὲ Δουμηνῆς, καὶ ἔλαβον. Ἀγαπητή-
σαντες ἐπὶ τῷ τῶν οἱ Σηθῶν ἀρωμαρέλαβον Γάλλῶνας
καὶ ἀρωμαρεσκυλάζοντο ὡς καὶ μετ' αὐτῶν τὸ ἴσον
ἔλαβον ὁμοῦ: In Mysia Lygij cum Sueuis bellige-
rantes, Legatos miserunt auxilium à Domitiano
rogantes; & impetraverunt. Quod ægrè ferentes
Sueui, Iazygas assumsere, & apparabant se tam-
quam Istrum vnâ cum ijs transituri.

12 CLADIBVS MUTVIS DACVS.] Epitomarij
de hoc bello Dacico, multa, & poeta Statius:
Das Cattis Dacisque fidem.

Iterum:

Hæc est quæ victis parentia fœdera Cattis,
Quæq; suum Dacis donat clementia montem.
Cur montem disertè nominat? sicut in eadem istâ re:
Tu ciuile nefas, tu tardum in fœdera montem D
Longò Marte domas.

Quiane montana Dacia, & tales ibi munitiones? Ap-
paret è Fragm. Dionis, in Rebus Traiani: Ο' δὲ Τε-
γανός ὄρη τε ἐντετειχισμένον ἔλαβε, καὶ ἐν αὐτοῖς τὰ τε
ὄπλα, καὶ μηχανήματα, καὶ τὰ ἀρχαῖα. Suspica-
ri etiam possis, in re occultius aliquid designari. Ἐν-
κοῦς enim & vnum montem dumtaxat appellat.
Aspectum igitur à poeta, ad ridendam & miri stupo-
ris superstitionem Dacorum; quibus Sacerdos in mon-
te quopiam Deus habebatur, & mons ipse Sacer. Stra-
bo lib. VII. Παρὰ δὲ τοῖς Γέταις, ὁ ἱερεὺς ὠνομαζέτο
θεός, καὶ τὸ ὄρος ὑπελείφθη ἱερὸν, καὶ ἀρωμαρορέ-
σιν ἔστω. Apud Getas Sacerdos, Deus dicitur; &
mons, Sacer existimatur, atque ita appellatur. At
enim de Getis hoc Strabo ita. sed tu discet, Getarum
populum

A propè Parthorum arma ¹³ falsi Neronis ludibrio. Iam verò Italia nouis cladibus, vel ^{Clades,} post longam sæculorum seriem repetitis, afflictæ. ¹⁴ Haustæ aut obrutæ vrbes. Fæcundissima Campaniæ ora, & vrbs, incendijs vastata; consumtis antiquissimis delubris, ipso Capitolio ciuium manibus incenso. ¹⁵ Pollutæ cærimoniar. magna adulteria. plenum exsilijs mare. infecti cædibus scopuli. ¹⁶ atrocius in vrbe sæuitum. Nobilitas, ^{Sauitia,} opes, omissi gesti que honores pro crimine; & ob virtutes, certissimum exitium. Nec minus præmia delatorum inuisa quàm scelera: cùm alij sacerdotia & consulatus vt ^{Miseria.} spolia adepti, procurationes alij & interiorem potentiam, agerent ferrent cuncta ¹⁷ odio & terrore. ¹⁸ Corrupti in dominos serui, in patronos liberti: & quibus decrat inimicus, per amicos oppressi. Non tamen adeò virtutum sterile sæclum, vt non & bona exem- ^{Etiam vir-} pla prodiderit. Comitata profugos liberos matres, secutæ maritos in exsilia coniuges, ^{tutis,} propinqui audentes, constantes generi, contumax etiam aduersus tormenta seruorum ^{Cap. 3.} fides. Supremæ clarorum virorum necessitates; ipsa necessitas fortiter tolerata; & lau- ^{Et exisus} datis antiquorum mortibus pares exitus. Præter multiplices rerum humanarum casus; ^{constantis.} cælo terra que prodigia, & fulminum monitus, & futurorum præfagia, læta, tristia, am- ^{Cap. 4.} bigua, manifesta. Nec enim vniquam atrocioribus populi Rom. cladibus, magisve iu- ^{Causse mo-} stis iudicijs approbatum est, ^{tuum ab} ^{origine.} ¹⁹ non esse curæ deis securitatem nostram; esse vltionem.

B Ceterum antequam destinata componam, repetendum videtur, qualis status vrbs, quæ mens exercituum, quis habitus prouinciarum, quid in toto terrarum orbe validum, quid ægrum fuerit: vt non modò casus euentus que rerum, ²⁰ qui plerumque fortuiti sunt, sed ratio etiam causæ que noscantur. Finis Neronis vt lætus primo gaudentium impetu fuerat;

populum Dacos esse, ex Dione lib. LI. & Strabone ipso statim. Etiam Appianus notat Getas ultra Danubium, à Romanis Dacos appellari. Adde etiam Cappadocibus montem pro Deo fuisse. Tyrius Maximus: Ο' εγς Καππαδοκίας και Θεός, και όρκος, και άγαλμα. ^{13.} FALSI NERONIS LVDIBRIO.] Dat & accipit lucem Suetonius, in extremo Nerone. Denique cùm post xx. annos, adolente me, extitisset quidam conditionis incertæ, qui se Neronem esse diceret: tam fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus & vix redditus sit. Post viginti annos, inquit, à morte Neronis. ergo in XIV. consulatu Domitiani hic motus.

14. HAUSTÆ AVT OBRVTÆ VRBES. FÆCUNDISSIMA.] Verius distinxeris, Haustæ aut obrutæ vrbes fecundissimâ Campaniæ orâ: & vrbs inc. vastata. Id enim significat, in Campaniâ haustas aut obrutas vrbes prodigiosâ illâ eiectione Vesuij montis, quæ sub Tito. Quâ duo opida cum pagis multis obruta, Herculanium & Pompeij. quin ille ipse Natura magnus mystes Plinius, perijt eodem casu. Statius de hac re eleganter:

D Mira fides. credetne virum ventura propago Cùm fegetes iterum, cùm iam hæc deserta virebunt, Infrâ vrbes populos que premi? Tangit & * Plutarchus in ijs quæ Thespesio reuelata, vbi Βέσβιον ὄρος appellat: quod malè interpres Lesbium montem vertit. At quod in Tacito de incendijs vrbs est: intellege, de Capitolio exusto sub Vitellio, & de igne triduoano, qui sub Tito. Dionem vide.

15. POLLVTÆ CÆREMONIÆ.] Vestalium nempe incestis. quæ protraxit Domitianus, pariter & punijt. Præter historicos, Papinius allusit: qui prospectantem Domitianum facit, — an tacitâ vigilet face Troicus ignis, Atque exploratas iam laudet Vesta ministras.

16. ATROCIVS IN VRBE SÆVITVM.] Recte. Imago enim seuitiæ cædiunt, multa in insulis & prouincijs, maior in ipsâ vrbe. Egregius tamen & acutus quidam iuuenis mauult, in vrbe seruitium.

17. ODIO ET TERRORE.] Nam inuisi delatores, ijdem que formidati.

18. CORRVTI IN DOMINOS SERVI.] Spectat ad Domitianum maxime. Nam ille vulgò vsus delationibus & operâ seruorum. Plinius Panegyrico, hoc tangens: Non enim iam serui, Principis nostri amici, sed nos sumus: nec pater patriæ alienis se mancipijs cariorem quàm ciuibus suis credit. Omnes accusatore domestico liberaisti: vno que salutis publicæ signo, illud, vt sic dicam, Seruile bellum sustulisti.

19. NON ESSE CVRÆ DEIS.] Impium, impium, tuum dictum, Tacite: etsi non imprudens. Nam humano ingenio si rem libras: cùm tot chades, tot tristia, tam rara in bonos premia: quid nisi aduigilare deos tantum censeas in pœnas? Atqui nos scimus aliter: nec rem metimur ex ijs modò quæ sunt, sed quæ futura. Qui vindicem tantum deum statuit, tollit ex deo quod est dei, imò quod deus: vim beneficam, salutarem, & adiuuantem. Itaque homo sile: & tecum alter ille tenebrio, qui clamat:

Felix Roma quidem, ciues que habitura superbos, Si libertatis superis tam cura placeret, Quàm vindicta placet. A quo, fallor, aut tu sumpsisti.

20. QVI PLERVMQVE FORTVITI SVNT.] Vl- cus hic, nisi fallor, etsi rectum. Si enim casus euentus que rerum fortuiti, quomodo remittis me ad causas? aut cur vbi que tam multus tu, tam serius in ijs explicandis? Censeo immisâ negatione scribendum, qui plerumque haud fortuiti sunt: ad rem & ad verum certè, si non ad Taciti mentem.

Clades,

Sauitia,

Miseria.

Etiam vir-

tutis,

Cap. 3.

Et exisus

constantis.

Cap. 4.

Causse mo-

tuum ab

origine.

* Libello

περί τῆς ὑπὸ

θεοῦ βραδείας

τιμωρουμένης.

Mors Nero-
nis variè le-
ta aut tris-
ta. Bonis &
magnis lata:

Malis & vi-
libus, contra.
Cap. 5.
Miles pra-
mia specta-
bat.

Nymphidius
eum turbat,

Galba pa-
rum benignè
habet.

Cap. 6.
Qui & in
alijs rebus
peccat.
Seditiam
exercet.

Vrbs plena
militi.
* multi ad
hoc numeri.

Cap. 7.

fuerat; ita varios motus animorum, non modò in vrbe apud patres, apud populum, apud A
vrbanum militem, sed omnes legiones ducesque conciuerat, euulgato imperij arcano, pos-
se Principem alibi quàm Romæ fieri. Sed patres læti, vsurpatâ statim libertate, licentiùs vt
erga Principem nouum & absentem. primores equitum proximi gaudio patrum. ²¹ pars
populi integra, & magnis domibus annexa, clientes libertique damnatorum & exsulum,
in spem erecti. Plebs fordida & circo ac theatris sueta, simul deterrimi feruorum, aut qui
adesis bonis, per dedecus Neronis alebantur, mæsti & rumorum auidi. Miles vrbanus
longo Cæsarium sacramento imbutus, & ad destituendum Neronem arte magis & im-
pulsu, quàm suo ingenio traductus, postquam neque dari donatiuum sub nomine Gal-
bæ promissum, neque magnis meritis ac præmijs eundem in pace qui in bello locum,
præuentamque gratiam, intelligit, apud Principem à legionibus factum, pronus ad no-
uas res, scelere insupet Nymphidij Sabini Præfecti imperium sibi molientis agitur.
Et Nymphidius quidem in ipso conatu oppressus. Sed quamuis capite defectionis ab-
lato, manebat plerisque militum conscientia; nec deerant sermones, senium atque aua-
ritiam Galbæ increpantium. Laudata olim & militari famâ celebrata seueritas eius, ange-
bat coaspernantes veterem disciplinam, atque ita XIII. annis à Nerone assuefactos, vt
haut minùs vitia Principum amarent, quàm olim virtutes verebantur. Accessit Galbæ
vox pro Rep. honesta, ipsi anceps, legi à se militem, non emi. Nec enim ad hanc for-
mam cetera erant. Inualidum senem T. Vinus & Cornelius Laco, alter deterrimus
mortalium, alter ignauissimus, ²² odio flagitiorum onerabant, contemptu inertie de-
struebant. Tardum Galbæ iter & cruentum, interfectis ²³ Cingonio Varrone consu-
le designato, & ²⁴ Petronio Turpiliano consulari. ille vt Nymphidij socius, hic vt dux
Neronis, inauditi atque indefensi, tamquam innocentes perierant. Introitus in vrbem,
trucidatis tot milibus inermium militum, infaustus omine, atque ipsis etiam qui occide-
rant, formidolosus. Inductâ legione Hispanâ, remanente eâ ²⁵ quam è classe Nero con-
scripserat, plena vrbs exercitu insolito. ²⁶ multi ad hoc * & innumeri è Germaniâ ac Bri-
tanniâ & Illyrico, quos idem Nero electos præmissosque ad claustra Caspiarum, & bel-
lum quod in Albanos parabat, opprimendis Vindicis cœptis reuocauerat: ingens nouis
rebus materia, vt non in vnum aliquem prono fauore, ita audenti parata. Fortè congrue-
rat

21. PARS POPVLI INTEGRA, ET MAGNIS.] Attende, & mecum rescribes: pars p. integra, & ma-
gnis domibus annexi clientes libertique damna-
torum. Integram partem populi appellat, sinceram &
lasciuia temporum non corruptam.

22. ODIIO FLAGITIORVM ONERABANT.] Siue,
vt libri scripti, oneratum. Vox quidem ea retinenda
est, malè à Beato expulsa.

23. CINGONIO VARRONE.] Ita scribamus.
Inbet Vaticanus, qui non aliter nominat: & Plutar-
chus, cui est Κινγιωνος Βαρρωνος. Sed in Taciti vulgatis
etiam libris ita perscriptum, Annal. XIII. censuerat
Cingonius Varro consul designatus. Est autem hic
ipse.

* Lib. 1. Ec-
clesiæ histor.
cap. VIII.
vbi tamen
malè scriptū,
μεγαλειστα.

24. PETRONIO TURPILIANO.] Qui consul
fuit anno vrbs DCCCXIV. Plutarchum sperno, siue
librarium, in quo Τερτυλλιανος dicitur.

25. QVAM E CLASSE NERO.] Iam olim legio-
nes Classicæ, si Nummis fides in quibus video: ANT.
AVG. III. VIR. R. P. C. & parte alterâ LEG. XVII.
CLASSICÆ.

26. MVLTIVM AD HOC ET INNVMERI.] Vitium quiuis viderit & sermonis ineptias, imò sor-
des. Quid enim illud est, multi & innumeri? Adstri-
cto nostro scriptori satis erat, credo, alterum. Ferretus
emendabat, milites ad hoc innumeri. Ego verisimè
ex Farnesiani vestigijs multi ad hoc numeri. Ad hoc,

Sallustianum est: & valet, Etiam, Præterea. At nume-
ros hic capio cohortes, manus, vexilla. Crebrum id
verbi sub eum Taciti, eo sensu. Plinius libro x. epist.
de Tironibus: nondum distributi in innumeros
erant. Vlpianus: exercitum non vnâ cohortem
neq; alam dicimus, sed numeros multos militum.
Idem: Siquis militum ex alio numero tralatus sit in
alium. Suetonius Vesp. cap. VI. & tunc quidem
compressa res est, reuocatis ad officium numeris
parumper. Claudianus:

Regnorum tractat numeros, cuneosque re-
censet. D

Nec cohortes solum in hoc nomen, sed paulatim ve-
nere etiam ipse legiones. Accredo hoc * Sozomeno
scribenti: Τα Ρωμαίων τάγματα, à τῷ ἀριθμῷ
καλεῖσιν: Romanorum legiones, quas nunc vocant
Numeros. Ac Capitolinum ita accipio in Macrino:
Timuit autem & collegam, ne ipse imperare cu-
peret, quòd si vel vnus numeri consensus accede-
ret; neque ipse recufaret, & omnes cupidissimè id
facerent. quin noster ipse Tacitus hac voce iterum
usus, in Agricola: Quamquam transacta ætas,
sparsi per prouinciam numeri. Hac quidem pro-
ba & certa. sed illex ista libido correctorum, igno-
ra quiescere etiam in certis. Itaque rescribit quidam,
multi ad hoc innumeri. id est, inquit, qui in nume-
ros legionesq; nondum relati. Acumen! quod fateor su-
persuisse

A rat vt Clodij Macri & Fonteij Capitonis cædes nuntiarentur. Macrum in Africâ²⁷ haut dubiè turbantem, *Trebonius Garucianus procurator, iussu Galbæ, Capitonem in Germaniâ, cum similia cœptaret, Cornelius Aquinus & Fabius Valens legati legionum interfecerant, antequam iuberentur. Fuere qui crederent, Capitonem vt avaritiâ & libidine fœdum ac maculosum, ita cogitatione rerum nouarum abstinuisse: sed à legatis bellum suadentibus, postquam impellere nequiverint, crimen ac dolum compositum vltro: & Galbam mobilitate ingenij, an ne altius scrutaretur, quoquo modo acta, quia mutari non poterant, comprobasse. Ceterum vtraque cædes sinistrè accepta: & inuiso semel Principe, seu benè seu malè facta premunt. Iam afferebant venalia cuncta, præpotentes liberti. Seruorum manus subitis auidæ, & tamquam apud senem festinantes.²⁸ eademque nouæ aulæ mala, æquè graua, non æquè excusata. Ipsa ætas Galbæ & irrisui & fastidio erat, assuetis iuuentæ Neronis, & Imperatores formâ ac decore corporis (vt est mos vulgi) comparantibus. Et hic quidem Romæ, tamquam in tantâ multitudine, habitus animorum fuit. E prouincijs, Hispaniæ præerat Cluius Rufus, vir facundus, & pacis artibus, belli inexpertus, Galliæ, super memoriam Vindicis, obligatæ²⁹ recenti dono Romanæ ciuitatis, & in posterum tributi leuamento. Proximæ tamen Germanis exercitibus Galliarum ciuitates, non eodem honore habitæ, quædam etiam finibus ademptis, pari dolore commoda aliena ac suas iniurias metiebantur. Germanici exercitus, quod periculosissimum in tantis viribus,³⁰ solliciti & irati superbiâ recentis victoriæ, & metu, tamquam alias partes fouissent. Tardè à Nerone descuerant: nec statim pro Galbâ Verginius. an imperare voluisset dubium: delatum ei à milite imperium conueniebat. Fonteium Capitonem occisum, etiam qui queri non poterant, tamen indignabantur. Dux deerat, abducto Verginio per simulationem amicitie: quem non remitti, atque etiam reum esse, tamquam suum crimen accipiebant. Superior exercitus legatum Hordeonium Flaccum spernebat, senectâ ac debilitate pedum inualidum, sine constantiâ, sine auctoritate: ne quieto quidem milite regimen. adeò furentes infirmitate timentis vltro etiam accendebantur. Inferioris Germaniæ legiones diutiùs sine consulari fuere: donec missu Galbæ, Vitellius aderat, censoris Vitellij ac ter consulis filius.³¹ Id satis videbatur. In Britannico exercitu nihil irarum. Non sanè aliæ legiones, per omnes ciuilium bellorum motus, innocentiùs egerunt: seu quia procul, & Oceano diuisæ; seu, crebris expeditionibus, doctæ hostem potiùs odisse. Quies & Illyrico: quamquam exitæ à Nerone legiones, dum in Italiâ cunctantur, Verginium legationibus adissent. Sed longis

Clodius Macer cæsus.
* Trebonianus est Plutarcho.
Capito cæsus.

Cum inuidiâ Galbæ.

Qui libertis nimis etiam obnoxius.

Cap. 8.
Cluius Rufus Hispaniæ Praefes.

Galliarum pars aliena Galbæ.
Etiam legiones ad Rhenum.

Cap. 9.
Hordeonius Flaccus partem earum præfectus:

Parti Vitellius.

Britannicæ legiones modesta.

perfuisse illi iuueni, magis quàm iudicium: nisi quòd atas tamen id correxisset & direxisset. At tantum abest, vt de tironibus aut collectitio milite hic Tacitus: vt contra, veteranos intellegat, & electos sub vexillis. Itaque magis distinctè, paullo post, Illyrici exercitus electos nominat, & Germanica vexilla. Omitto quòd notionem eam vocis nobis ingerit, sine exemplo.

D 27. HAVT DVBIÈ TURBANTEM.] Vocem eieci, quæ aberat rectè ab optimo libro, & passim ita Turbandi verbo vsi prisci.

28. EADEMQUE NOUÆ AVLÆ.] Sententia (nam alios inuoluere video:) eadem mala nouæ aulæ Galbianæ fuisse, quæ veteris, id est Neronianæ: sed non æquè excusata. Quid ita? quia Nero ortu & natalibus Princeps, quia iuuenis, quia in plebem etiam gratiosus. Itaque plusculum ei licere volebant, & ignoscebant. Non sic in Galbâ, qui electus: qui senex, ideoque prudens esse debebat; qui denique parcus, tristis, & per omnino paucis gratus.

29. RECENTI DONO ROMANÆ CIVITATIS.] Quomodo recenti? & nōne iam pridem Galli isti comati id adepti à Claudio? clarum id è Taciti libro XI. Sed expedio. Olim quidem ius ciuium adepti, non ta-

men promiscuè, sed proceres tantum. Caudè ibi & circumspicte Tacitus: primores Galliæ, inquit, quæ Comata appellatur. idq; mihi notes. Sed nunc ecce à Galbâ diffusum id ius in Gallos omnes, qui pro Vindice stetitissent. Plutarchus apertissimè: Εκ δὲ τῆς κῆρ τὰ μετρίως περὶ τὸ ἄλλω ἀγαθῶν εἶχεν, ὡς τὰ πρὸς τὸς Γαλατὰς Οὐιδίου συναραμύνας. Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἔρις φιλονεικία τε ἀντοκρατορίας, ἀλλὰ ὠνέμοροι ὡς δὲ Οὐινίῳ τυγχάνειν αἰεσίως τε δασμῶν, καὶ πολιτείας: Inde & media eius facta reprehensionem habuere: sicut de Gallis, qui Vindici adhæserant. Visi enim illi non Principis benignitate, sed pretio emisse à Vinnio remissionem tributorum, & ciuitatum.

30. SOLICITI ET IRATI.] Haud temerè mutem, aptior tamen membrorum connexus & responsio, si legas, solliciti & elati. Metu nempe solliciti, victoriâ elati.

31. ID SATIS VIDEBATVR.] Dictum videtur, quasi milites, titulos & imagines tantum Vitellij spectarint, & paterne ei virtutes processerint pro suis. Aliàs non malè fortasse, satis: vt missionem hanc Vitellij caelesti consilio adsignet, quæ ad imperium scilicet via.

Cap. 10.
Syria præses
Mucianus.
Eius vita
breuiter, &
ingenium.

Vespasianus
cum Iudæis
belligerat.

Cap. 11.

Ægypti Præ-
ses Tiberius
Alexander.

longis spatijs discreti exercitus, quod saluberrimum est ad continendam militarem fi- A
dem, nec vitijs nec viribus miscebantur. Oriens adhuc immotus. Syriam & quattuor
legiones obtinebat Licinius Mucianus, vir secundis aduersisq̄ue iuxta famosus. Insignes
amicitias iuuenis ambitiosè coluerat. ³² mox attritis opibus, lubrico statu, suspectâ etiam
Claudij iracundiâ, ³³ in secretum Asiæ repositus, tam propè ab exsule fuit, quam post-
câ à Principe. Luxuriâ, industriâ, comitate, arrogantia, malis bonisq̄ue artibus mixtus.
nimia voluptates, cum vacaret: quoties expedierat, magnæ virtutes. Palam laudares, se-
creta malè audiebant. Sed apud subiectos, apud proximos, apud collegas, varijs illece-
bris potens: & cui expeditius fuerit tradere imperium, quam obtinere. Bellum Iudai-
cum Flavius Vespasianus (ducem cum Nero delegerat) tribus legionibus administra-
bat. Nec Vespasiano aduersus Galbam votum, aut animus. Quippe T. filium ad venera-
tionem cultumq̄ue eius miserat, vt ³⁴ suo loco memorabimus. Occultâ lege fati, &
ostentis ac responsis destinatum Vespasiano liberisq̄ue eius imperium, post fortunam
credidimus. ³⁵ Ægyptum copiasq̄ue quibus coërceretur, iam inde à diuo Augusto, B
equites Romani obtinent loco regum. Ita visum expedire, prouinciam aditu difficilem,
annonæ fecundam, superstitione, ac lasciuia discordem & mobilem, insciam legum, igna-
ram magistratum domi retinere. Regebat tum ³⁶ Tiberius Alexander eiusdem natio-
nis. ³⁷ Africa, ac legiones in eâ, interfecto Clodio Macro, contentæ qualicumque Prin-
cipe, post experimentum domini minoris. ³⁸ Duæ Mauretaniæ, Rhætia, Noricum,
Thracia, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur, vt cuique exercitui vicina, ita in fauo-
rem aut odium contactu valentiorum agebantur. Inermes prouinciæ, atque ipsa in pri-
mis Italia, cuiuscumque seruitio expositæ, in pretium belli cessuræ erant. Hic fuit rerum
Romanarum status, cum Ser. Galba iterum, Titus Vinus consules, ³⁹ inchoauere an-
num

32. MOX ATTRITIS OPIBUS.] *Etiâ monebo? Grammaticum & leue est. tamen in fido ille Vatic. scriptum, atteritis. Et sanè crebrò ita veteres. vt Tibullus in eodem hoc verbo:*

Aut operi infuetas atteruisse manus.
Vt Accedisse pro Accessisse, Consistisse pro Constitisse, in Pandectis: & Hauritum pro Haustum in Apuleio. Et notauit plura talia, quæ vix promam quin rideant aut irriant magistrum nostrum. Quid tamen hic rideant? ecce & à Florentino iam codice scripturam hanc stabilitam.

33. IN SECRETVM ASIÆ.] *In Lyciam, vt opinor, specie Legationis. Colligo è Plinij lib. XII. cap. I. Licinius Mucianus ter Consul, & nuper prouinciæ eius (Lyciæ) legatus.*

34. SVO LOCO MEMORABIMVS.] *Male antea, memorauimus. Nam hec quidem narrat initio libri II. infra.*

35. ÆGYPTVM, IAM INDE A D. AVGVSTO.] *Suprà II. Annal. Nam Augustus, inter alia dominationis arcana, vetitis, nisi permissu, ingredi Senatoribus aut equitibus illustribus Romanis, seposuit Ægyptum. Arrianus id consilij exempliq̄, ab Alexandro Magno esse censet. qui (vt lib. III. notat) in plures præfectos Ægyptum distribuit, miratus & naturam regionis & munimenta, neque tutum sibi existimans vnus imperio totam Ægyptum credi. Ac deinde addit: Et Romani mihi videntur ab Alexandro docti custodire Ægyptum, nec quemquam Senatorij ordinis eò mittere, sed aliquem ex equestri. Cautio igitur ab Alexandro esse potuit: non tamen imitatio. quia ille in plures, isti vni permiserunt; sed infirmo.*

36. TIBERIVS ALEXANDER.] *Ego hunc illum puto, qui in castris & gratiâ Corbulonis. libro XIV.*

Die pacâ, Tiberius Alexander, illustris eques Romanus, minister bello datus, & Viuianus Annius gener Corbulonis, in castra Teridatis venere. *Qui & Iudææ Procurator, apud Iosephum lib. XX. cap. III. Pater eius, item Tiber. Alexander, qui Alabarches Alexandriæ, & frater Philonis Iudæi, cuius nume scripta habemus.*

37. AFRICA, AC LEGIONES IN EA.] *Plures igitur legiones tunc in Africâ? Vix opinor. Adi, si lubet, quæ scripsi initio libri IV. Annalium. Vna sanè ordinaria legio in Africâ, neque aliter infra numerat aut nominat, hoc ipso anno. Legio in Africâ auxiliaque tutandis imperij finibus. Inuare aliquid hanc lectionem videatur libro II. locus: In Africâ legio cohortesque dilectæ à Clodio Macro, mox à Galbâ dimissæ. quasi nouam legionem illi veteri adiunxerit Macer, atque ita sub initia Galba fuerint duæ. Vanè. quia cohortes dumtaxat dilectas à Macro intellegit, non legionem ipsam. Igitur inclino vt hic rescribam, Africa ac legio in eâ.*

38. DVÆ MAVRETANIÆ.] *Tingitana, & Casarensis. Hanc diuisionem Plinius acceptam fert Casari Caligula, lib. V. cap. I. Principio terrarum, inquit, Mauretaniæ appellantur, vsque ad C. Casarem Germanici F. regna: sæuitiâ eius in duas diuisa prouincias. At Dio palam aduersus, Claudio attribuit lib. LX. Πραχθέντων δὲ τέτων, ὁ Κλαύδιος διχῆ τις Μαύρου τις ὑπὸ Κλαύδιου, ἐς τὰ περὶ Τίγιν, καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν, ἀφ' ὧν περ καὶ ὀνομαζόντων, καὶ δύο ἀρχῶν ἰππέυσι προσητάξαι. His actis, Claudius Mauros dupliciter diuisit, in eos qui ad Tingim, & qui ad Casaream, vnde & nomina habent: & duobus equitibus præpositis eos permisit.*

39. INCHOAVERE ANNUM SIBI VLTIMVM.] *Elegan-*

A num sibi vltimum, Reip. propè supremum. Paucis post Kalend. Ian. diebus Pompeij Propinqui procuratoris, è Belgicâ litteræ afferuntur, superioris Germaniæ legiones, 4º ruprâ sacramenti reuerentiâ, Imperatorem alium flagitare, & senatui ac Pop. Rom. arbitrium eligendi permittere, quo seditio mollius acciperetur. Maturavit ea res consilium Galbæ iam pridem de adoptione secum & cum proximis agitantis. Non sanè crebrior totâ ciuitate sermo per illos menses fuerat. primùm licentiâ ac libidine talia loquendi, dein fessâ * iam ætate Galbæ. Paucis iudicium, aut Reip. amor: 41 multi occultâ spe, prout quis amicus vel cliens, hunc vel illum 42 ambitionis rumoribus destinabant. Et iam 43 in T. Vinij odium diuerterant, qui in dies quanto potentior, 44 eodem [actu] inuisior erat. Quippè hiantes in magnâ fortunâ amicorum cupiditates, ipsa Galbæ facilitas intendebat: cum apud infirmum & credulum minore metu, & maiore præmio peccaretur.

Potentia principatus diuisa in T. Vinium consulem, & Cornelium Laconem prætorij præfectum. Nec minor gratia 45 Icelo Galbæ liberto, 46 quem anulis donatum equestri nomine Martianum vocitabant. Hi discordes, & rebus minoribus sibi quisque tentantes, circa consilium eligendi successoris in duas factiones scindebantur. Vinus pro M. Othone; Icelo atque Icelus consensu non tam vnum aliquem fouebant, quàm alium. Neque erat Galbæ ignota Othonis ac T. Vinij amicitia, ex rumoribus nihil silentio transmittentium: quia Vinio vidua filia, cælebs Otho, gener ac focer destinabantur. Credo & Reip. curam subisse, frustrâ à Nerone translata, si apud Othonem relinqueretur. namque Otho pueritiam incuriosè, adolescentiam petulanter egerat, gratus Neroni æmulatione luxus. Eoque iam Poppæam Sabinam principale scortum, vt apud conscium libidinum deposuerat, donec 47 Octauiam vxorem amoliretur. Mox suspectum in eadem Poppæâ, 48 in prouinciam Lusitaniam specie legationis seposuit. Otho, comiter administratâ prouinciâ, primus in partes transgressus, nec segnis, & donec bellum fuit, inter præsentis splendidissimus, spem adoptionis statim conceptam, acrius in dies rapiebat: fauentibus plerisque militum, pronâ in eum aulâ Neronis vt similem. Sed Galba,

Cap. 12. Nuntij de legionum Germanicarum defectione. Galba de adoptando Cæsare cogitat.

* Rhen. fessâ annis ætate quem alij alium destinant.

Galba ipse vix sui arbitrij.

Cap. 13. Triumviri eum regunt, aut distrahunt.

T. Vinus Othonem promouet.

Qui non eâ fortunâ dignus.

Tamen calidè ambiebat. Cap. 14.

post

C Eleganter dictum. Sollicitant tamen. & nonne, inquit, idem est vltimum ac supremum? Fateor. geminanda tamen vox fuit ob sententiam disparem. Non enim certè reip. vltimus annus. Alioqui dicere percommode potuisset, sibi & reip. supremum. Non ergo audio adolescentem eruditum, qui per litteras admonuit videri legendum, reip. propè primum. quia tantum non vetus, inquit, resp. & libertas incipere à Galbâ. Logi alogi.

40. RUPTA SACRAMENTI REVERENTIA.] Ita mei libri, & sententia exigit. Rhenanus dum Budensis codicis corruptam scripturam vt τερδρῶν ἰσθῶν obseruat, nodum in scirpo querit.

D 41. MULTI OCCULTA SPE.] Libri mei scripti, stultâ spe. vti & in Couarruuia. Placet tamen magis vulgata.

42. AMBITIONIS RUMORIBVS.] Verum non negaueris, ambitiosis.

43. IN T. VINII ODIVM DIVERTERANT.] Parum coherens lectio aut sententia. A pristis libris abest vox diuerterant. Et tollam sanè ego arbiter, legâmq: hunc vel illum ambitiosis rumoribus destinabant, etiam in T. Vinij odium. qui indies, &c. Multi, inquit, successorem destinabant ex suâ spe, quidam ex odio Vinij. Non dissimile illud Taciti de Pisone: Iuuenis recenti fauore, & infensus T. Vinio: seu quia erat, seu quia irati ita volebant. Quod si retinendum tamen id verbi sit, mutem & diducam, Etiam in T. Vinij odium diuersi ierant.

44. EODEM ACTV INVISIOR.] Quid est illud,

Actu inuisum esse? Ineptia, & sermo parum non dicam lautus, sed Latinus. Scribebam sublata eâ voce, eadem inuisior erat. genus sermonis notum vel ex vno Plauto. Placuit Iac. Lectij eruditi viri coniectura, eodem auctu. nunc mea ista, eò dein factu inuisior.

45. ICELO GALBÆ LIBERTO.] Nequissimi huius seruuli nomen varie scriptum. Alibi Hycellus, alibi Icellus. Vaticanus semper Icelus: quem sequor. Plutarchum in eâ voce emaculo, in Galbâ: Καὶ ἦναι δὲ τὸ Πῶντος Ἰκελὸς ἀπελάθειος ἐξ ὀμαῖος. Vulgò, Σικελὸς scriptum: & verterunt homines docti, Siculus quidam. At Icelum hunc festinatum nuntium fuisse, doceat eos Suetonius Galb. cap. XXII.

46. QVEM ANVLIS DONATVM.] De hoc eodem Suetonius: Icelus paullò ante anulis aureis donatus, & Marciani cognomine ornatus, & iam summæ equestris gradus candidatus. Viri docti interpretantur summam equestris gradus, Præfecturam prætorij: haud improbè. Tamen ego magis intellegam de Procuratione, quæ propria equestris ordinis dignitas. An libertum promotum iri censeam ad Prætorij præfecturam, idq: sub Galbâ? numquam.

47. OCTAVIAM VXOREM AMOLIRETVR.] Iisdem in hanc rem verbis usus est lib. XIV. Annal. & sic mei libri. Couarruuia tamen codex & Budensis, Octauia vxor amoueretur. Quod rectum equè.

48. IN PROVINCIAM LVSITANIAM.] Totidem verbis Suetonius: Sepositus est per causam legationis in Lusitaniam. Sed opere est videre diuisionem Hispaniæ & Præfecturas, quoniam sæpè hic intercur-

Sed Galba
alium ab
omnium
mente eligit,

Pisonem Li-
cinius,

Virum nobi-
lem & seuer-
rum.

Cap. 15.

Galba ad
eum auroa
oratio.

post nuntios Germanicæ seditionis, quamquam nihil adhuc de Vitellio certum, anxius A quoniam exercituum vis erumperet, ne vrbano quidem militi confusus, quod remedium unicum rebatur, comitia imperij transigit. Adhibitoque super Vinium ac Laconem, Mario Celso consule designato, ac⁴⁹ Ducennio Gemino præfecto vrbis, pauca præfatus de suâ senectute, Pisonem Licinianum accersiri iubet: seu propriâ dilectione, siue, vt quidam tradiderunt, Lacone instante. cui apud Rubellium Plautum exercita cum Pisonem amicitia: sed callidè vt ignotum fouebat, & prospera de Pisonem fama consilio eius fidem addiderat.⁵⁰ Piso M. Crasso & Scriboniâ genitus, nobilis vtrimque, vultu habituque moris antiqui, & æstimatione rectâ seuerus, deterius interpretantibus tristior habebatur. Ea pars morum eius, quo suspectior sollicitis, adoptanti placebat. Igitur Galba apprehensâ Pisonem manu, in hunc modum locutus fertur. *Si te priuatus, lege curiatâ apud Pontifices, vt moris est, adoptarem; & mihi egregium erat tunc, Pompeij & M. Crassi subolem in penates meos adsciscere; & tibi insigne, Sulpicia ac Lutatiæ decora, nobilitati tuæ adiecisse. Nunc me deorum hominumque consensu ad imperium vocatum, præclara indoles tua, & amor patriæ impulit, vt principatum, de quo maiores nostri armis certabant, bello adeptus, quiescenti offeram exemplo diui Augusti, qui sororis filium Marcellum, dein generum Agrippam, mox nepotes suos, postremò Tiberium Neronem priuignum, in proximo sibi fastigio collocauit. Sed Augustus in domo successorem quaesuit; ego, in Rep. Non quia propinquos aut socios belli non habeam: sed neque ipse imperium ambitione accepi,⁵¹ & iudicij mei documentum sint, non meæ tantum necessitudines, quas tibi postposui, sed & tuæ.⁵² Est tibi frater pari nobilitate, natu maior, dignus hac fortunâ, nisi tu potior esses. Ea ætas tua, quæ cupiditates adolescentiæ iam effugerit: ea vita, in quâ nihil præteritum excusandum habeas. Fortunam adhuc tantum aduersam tulisti.⁵³ Secundæ res acrioribus stimulis animum explorant: quia miseriae tolerantur, felicitate corrumpimur. Fidem, liberta-*

tercurrit. Diuisa ea ab Augusto in duas provincias, Citeriorem & Vltiorem. Citerior, Tarraconensis etiam dicta: cui Galba præfuit, cui nunc Cluuius Rufus. Vltior diuisa in duas provincias, Beticam & Lusitaniam. Beticam populi fuit, & in eam missus Proconsul. Noster libro IV. Vibius Serenus vltioris Hispaniæ Proconsul. non quia tota Hispania vltior (caute legas) Proconsulem habuerit, sed quia eius pars melior Beticam. Itaque confundebant scribendo siue loquendo. Plinius lib. III. Prima Hispania terrarum est, Vltior appellata, eadem Bætica. Non tamen etiam regendo. Nam due Cæsaris fuerunt, sola Bætica populi. Strabo distinctè, libro III. Νωτὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας, τῆς μὲν ἀποδείχθεισῶν τῶ δῆμῳ τε καὶ τῆ συζυγίῳ, τῆς δὲ τῶ ἡγεμόνι τῆς Ρωμαίων, ἢ μὲν Βαιτικῆ πρὸς αὐτῶν τῶ δῆμῳ, καὶ πρὸς αὐτῶν ἐπαρχίας ἐπ' αὐτῶν, ἔχων ταμίαν τε καὶ ὑποβόταν. Ἡ δὲ λοιπὴ, Καίσαρος ἔστι. Πέμπτον δ' αὖτὲ δὺο ὑποβόταν, ἐπαρχίας τε καὶ ὑπαρχίας. Nunc quidem, prouincijs alijs attributis populo & Senatui, alijs Principi, Bætica populo relicta est, & mittitur in eam Proconsul qui habet Quæstorem & Legatum. reliqua autem Hispania Cæsaris est. & mittuntur in eam duo Legati, Prætorius & Consularis. Addit deinde, Prætorium Lusitaniam præfuisse, cum vnico Legato: Consularem reliqua, cum tribus Legatis tribusque legionibus. Consentit & Dio libro LIII. qui disertè Bæticam populo adsignat, Lusitaniam & Tarraconensem Cæsari. Quid igitur Appiano in mentem venit scribere, De bello Hispaniensi, extremo? Ab eo tempore (quo Cantabri ab Augusto victi) Romani Iberiam, quæ hodie Hispania dicitur, in tres partes diuidere cœpisse mihi videntur, in quarum duas annuos magistratus Senatus mittit, in tertiam verò Præsidem Imperator.

Quæ à falso numquam excusent, nisi quid mutauit eius euo. Strabo etiam libro vltimo, duas Hispanias recensere inter eas quæ Populi sunt, videtur. sed videtur: C eaq; res interpretem deceptit. qui etiam τῶ ἐπὶ τῶ Ἰβηρίας, id est Vltiorem siue Exteriorem Hispaniam, turpiter Interiorem conuertit. Vellem monuisse eruditissimum Casaubonum, cuius ad Strabonem probas sanè Notas iam nunc vidi.

49. DUCENNIO GEMINO.] Ille est, de quo libro XV. legis: Exin Nero tres consulares, L. Pisonem, Ducennium Geminum, Pompeium Paulinum vectigalibus præposuit.

50. PISO M. CRASSO ET SCRIBONIA GENITVS.] Puto illo M. Crasso Frugi, qui consul fuit cum C. Lecanio Basso, DCCCXVI. sub Nerone. qui ipse è Calpurnijs Frugi, in Liciniam gentem adoptione transit, vt ex cognomine apparet: sicut hic noster iterum è Licinijs ad Calpurnios iuit. Quod autem de Scriboniâ addit: ex eo vides perperam in Plutarchi Galbâ legi, Κερίωνος καὶ Κερίωνος ἐγέρτος: & ex nostro corrigendum.

51. ET IUDICII MEI DOCUMENTVM.] Sententiam antè inuolutam, filo & fide Vaticanæ codicis aptè euolui. Hoc dicit. Neque ego ambitione aut malis artibus imperium quaesui: & quod te iudicio successorem eligam, signum posthabiti non solum mei amici sed & tui.

52. EST TIBI FRATER.] De quo libro IV. Historiarum: Ferebatur Antonius Scribonianum Crassum, egregijs maioribus, & fraternâ imagine fulgentem, ad capeffendam remp. hortatus.

53. SECUNDÆ RES ACRIORIBVS STIMVLIS.] Xenophon pariter: Δοκεῖ δὲ μοι, ὦ Κύριε, χαλεπώτερον εἶναι εὐρεῖν ἀνδρα τὰ γὰρ δὲ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακῶς. τὰ μὲν γὰρ ὑβερν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνη τοῖς

A libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu quidem eadem constantiâ retinebis: sed alij
 54 per obsequium imminuent. Irrumpet aduatio, blanditiæ pessimum veri affectus venenum, sua
 cuique utilitas. Et iam ego ac tu simplicissimè inter nos hodie loquimur, ceteri, libentiùs cum for-
 tunâ nostrâ, quàm nobiscum. Nam suadere Principi quod oporteat, multi laboris: asentatio erga
 Principem quemcumque, sine affectu peragitur. Si immensum imperij corpus stare ac librari sine
 rectore posset, dignus eram, à quo Resp. inciperet. Nunc eò necessitatis iam pridem ventum est, ut
 nec mea senectus conferre plus populo Rom. possit, quàm bonum successorem; nec tua plus iuuenta,
 quàm bonum Principem. Sub Tiberio, & Caio, & Claudio, vnius familie quasi hereditas fuimus:
 loco libertatis erit, quod eligi cœpimus. Et finitâ Iuliorum Claudiorumque domo, optimum quem-
 que adoptio inueniet. Nam generari & nasci à Principibus, fortuitum, nec ultra aestimatur: ad-
 optandi iudicium integrum; & si velis eligere, consensu monstratur. Sit ante oculos Nero, quem
 longâ Caesarum serie tumentem, non Vindex cum inermi prouinciâ, aut eo⁵⁵ cum vnâ legione,
 sed sua immanitas, sua luxuria ceruicibus publicis depulere. Neque erat adhuc damnati Principis
 B exemplum. Nos bello, & ab aestimantibus asciti, cum inuidiâ quamuis, egregij erimus. Ne tamen
 territus fueris, si duæ legiones in hoc concussi orbis motu nondum quiescunt. Ne ipse quidem ad se-
 curas res accessi: & auditâ adoptione, desinam videri senex, quod nunc mihi vnum obiicitur. Ne-
 ro à pessimo quoque semper desiderabitur: mihi ac tibi prouidendum est, ne etiam à bonis desidere-
 tur. Monere diutiùs neque temporis huius, & impletum est omne consilium, si te benè elegi.
 56 Vtilissimus quidem ac breuissimus bonarum malarumque rerum dilectus, cogitare quid aut no-
 lueris sub alio Principe, aut volueris. Neque enim hîc, ut in ceteris gentibus quæ regnantur, certa
 dominorum domus, & ceteri serui: sed imperaturus es hominibus, qui nec totam seruitutem pati
 possunt, nec totam libertatem. Et Galba quidem, hæc ac talia, tamquam Principem face-
 ret; ceteri, tamquam cum facto loquebantur. Pisonem ferunt statim intuentibus, & mox
 coniectis in eum omnium oculis, nullum turbati, aut exultantis animi motum prodi-
 disse. Sermo erga patrem imperatoremque reuerens, de se moderatus, nihil in vultu ha-
 bituque mutatum: quasi imperare posset magis, quàm vellet. Consultatum inde, pro ro-
 stris, an in senatu, an in castris adoptio nuncuparetur. Iri in castra placuit. honorificum
 C id militibus fore, quorum fauorem vt largitione & ambitu malè acquiri, ita per bonas
 artes haut spernendum. Circumsteterat interim palatium publica expectatio magni se-
 creti impatiens, & malè coërcitam famam suppresserunt augebant. Quartum idus Ianu.
 fædum imbribus diem, tonitrua & fulgura & cælestes minæ ultra solitum turbauerant.
 Obseruatum id antiquitus comitiis dirimendis, non terruit Galbam quo minus in castra
 pergeret: contemptorem talium vt fortuitorum; seu quæ fato manent, quamuis signifi-
 cata, non vitantur. Apud frequentem militum concionem, imperatoriâ breuitate, ad-
 optari à se Pisonem⁵⁷ more diui Augusti, & exemplo militari, quo vir virum legeret,
 pronuntiat: ac ne dissimulata seditio in maius crederetur, vltro asseuerat, quartam &
 duo-

Cap. 16.

Cap. 17.

Piso par for-
tuna:
Eamq; im-
motus exci-
pit.In castra
itur:

Cap. 18.

Adoptio ex-
ponitur.

τοῖς ἀσπίδι ἐμποιοῖ. Et sententia similis, Diodoro Si-
 culo expressa, lib. XIX. διόπερ ἐνιοὶ ἀροσπύοντες
 ὑπολαμβάνουσιν ἐν χερσίν ἐσθ' ὑπάρχειν συμφορὰς ἐν γυ-
 κείν ὀπίθεσις, ἢ τὰς ἐν μετέθεσις ἐν μετέθεσις ἐμφε-
 ρως. αἱ μὲρ γὰρ δὲ τὰ πρὸς τὸ μέλλοντος φοβὸν ἐπαγα-
 γὰς ὀπίθεσις ἐπιμελεῖσθαι, αἱ δὲ δὲ τὸ ἀροσπύοντος ἐν-
 τυχόμενα, ἀροσπύοντος καταφεροῖν πάντων. Et Ca-
 toni illi Prisco: Aduersæ res se domant, & docent
 quid opus sit facto: secundæ res lætitiâ transuor-
 sum trudere solent à rectè intelligendo atque
 consulendo.

54. PER OBSEQUIVM IMMINVENT.] Ita diser-
 tē Vatic. & Venetus. nec quidquam pote (non me qui-
 dem arbitro) lectione hac melius. Rhenanus tamen tur-
 bat, mutat, & exemplaria vt haberent fecit, alij licet
 per obsequium annuant.

55. CVM VNA LEGIONE.] Vnâ tantum? At-
 qui antea tres, in illâ parte Hispaniæ. & τρεῖς τὰ γ-

ματα, tres legiones (ita vertere interpres debuit,
 non cohortes) collocat sub Augusto Strabo. Etiam
 sub Tiberio noster, initio libri IV. Annal. Hispaniæ,
 inquit, recens perdomitæ tribus habebantur. Sed
 iis ipsi verbis adsignificat id mutatum, & imminutas
 legiones, animis eius gentis tempore imminutis &
 fractis. Itaque in Tarraconensi, cui Galba præfuit,
 vna tunc legio. Suetonius in Galbâ, cap. X. ostendit
 exercitum fuisse legionis vnius, alarum duarum,
 trium cohortium.

56. UTILISSIMVS QVIDEM AC.] Siue, vt
 Rhenano, & Mauro visum è Budensi, utilissimus
 idem.

57. MORE D. AVGVSTI, ET EXEMPLE MI-
 LITARI.] Traiectio facta vocum videtur: quam odo-
 ratus Aemilius Ferretus, legitque, Exemplo D. Au-
 gusti & more militari: me quidem vtrâque manu
 adsentiente.

d

58. MAIO-

* Quidam libri, duodeuicesimam. Sed donatiui nulla mentio. * Veneta editio, addit, Et omnino Galba nimis restrictus.

Cap. 19. Inde apud Patres publica adoptio: Admodum ea latos.

Legati ad legiones Germanicas missi.

Cap. 20. Pecunia in publicum quaesta: Et repetita à Neronis affectis.

Cap. 21. Otho ad imperium se exstimulat:

Cap. 22. Item liberti eius:

* duodeuicesimam legiones, paucis seditionis auctoribus, non ultra verba ac voces errasse, & breui in officio fore. Nec vllum orationi aut lenocinium * additum, aut pretium. Tribuni tamen centurionesque, & proximi militum, gratabundi respondent. per ceteros maestitia ac silentium, tamquam usurpatam etiam in pace donatiui necessitatem, bello perdidissent. Constat potuisse conciliari animos quantulacumque parci senis liberalitate. Nocuit antiquus rigor & nimia seueritas, cui iam pares non sumus. Inde apud senatum non comitior Galbae, non longior quam apud milites sermo: Pisonis comis oratio. Et patrum fauor aderat, multi voluntate effusius, qui noluerant mediè, ac plurimi obuiò obsequio priuatas spes agitantes, sine publicâ curâ. Nec aliud sequenti quadriduo (quod medium inter adoptionem & cædem fuit) dictum à Pifone in publicum, factumve. Crebrioribus in dies Germanicæ defectionis nuntiis, & facili ciuitate ad accipienda credendaque omnia noua, cum tristitia sunt, censuerant patres mittendos ad Germanicum exercitum legatos. agitatum secretò, num & Pifso proficisceretur ⁵⁸ maiore prætextu: illi auctoritatem senatus, hic dignationem Cæsaris laturus. Placebat & Laco- B nem prætorij præfectum simul mitti. Is consilio intercessit. Legati quoque (nam senatus electionem Galbae permiserat) scdâ inconstantia nominati, excusati, substituti, ambitu remanendi aut eundi, vt quemque metus vel spes impulerat. Proxima pecuniæ cura. Et cuncta scrutantibus iustissimum visum est, inde repeti, vbi inopiæ causa erat. ⁵⁹ Bis & vicies mille sestertium donationibus Nero effuderat. Appellari singulos iussit, decumâ parte liberalitatis apud quemque eorum relicta. At illis vix decumæ super portiones erant: iisdem erga aliena sumptibus, quibus sua prodegerant, cum rapacissimo cuique ac perditissimo, non agri, aut fœnus, sed sola instrumenta vitiorum manerent. ⁶⁰ Exactioni xxx. equites Romani præpositi, nouum officij genus, & ambitu ac numero onerosum: vbique hasta, & sector, & inquieta vrbs auctionibus. Attamen grande gaudium, quod tam pauperes forent quibus donasset Nero, quam quibus abstulisset. Exauctorati per eos dies tribuni, è prætorio Antonius Taurus, & ⁶¹ Antonius Naso: ex vrbis cohortibus, Æmilius Pacensis: è vigiliis, Iulius Fronto. Nec remedium in ceteros fuit, sed metus initium: tamquam per artem & formidinem singuli pellerentur, omnibus suspec- C ctis. Interea ⁶² Othonem, cui compositis rebus nulla spes, omne in turbido consilium, multa simul exstimulabant: luxuria etiam Principi onerosa, inopia vix priuato toleranda, in Galbam ira, in Pisonem inuidia. Fingebat & metum, quo magis concupisceret. *Prægrauem se Neroni fuisse. nec Lusitaniam rursus aut alterius exsilij honorem expectandum: suspectum semper inuisumque dominantibus, qui proximus destinaretur. Nocuisse id sibi apud senem Principem: magis nociturum apud iuuenem, ingenio truce, & longo exsilio efferatum. Occidi Othonem posse. proin agendum audendumque dum Galbae auctoritas fluxa, Pisonis nondum coaluisset. Opportunos magnis conatibus transitus rerum: nec contatione opus, vbi perniciosior sit quies, quam temeritas. Mortem omnibus ex natura æqualem, obliuione apud posteros, vel gloria distingui. Ac si nocentem innocentemque idem exitus maneat, acrioris viri esse, meritò perire.* Non erat Othonis mollis & corpori similis animus. Et intimi libertorum feruorumque corruptius quam in priuatâ domo habiti, aulam Neronis, & luxus, adulteria, matrimonia ⁶³ ceterasque regnorum libidines auido talium, si auderet, vt sua ostentantes; quie- D scenti,

58. MAIORE PRÆTEXTU.] Quid illud, maiore? Suspectum mihi hic verbum.

59. BIS ET VICIES MILLE SESTERTIVM.] Verius fortasse, bis & vicies millies. que summa sane grandiuscula, sed digna effusionibus eius monstri. Erunt quinquaginta quinque milliones, vt loquamur ritu & compendio nostro. Quid nimum pro opibus Romanis?

60. EXACTIONI XXX. EQVITES PRÆPOSITI.] In Suetonio est, quinquaginta. nec liquet mihi de veritate.

61. ANTONIVS NASO.] Farnesiano est, Aurelius.

62. OTHONEM EXSTIMVLABANT: LXXVRIA.]

Vere hæc mutationum cause. & prudenter Aristoteles eas ingerit Polit. v. Γίγνον δὲ μεταβολαί, καὶ ὅταν ἀναλώσῃ τὰ ὄψα ζῶντες ἀσελῶς. Καὶ γὰρ οἱ τοῖστοι καὶ ὁμοῦ μὲν ἔπρεσι, καὶ ἡ τυραννὶς ἐπιτίθει τὰ αὐτοῖ, ἢ ταπεινὰ δὲ ἐπιτίθει. Fiunt mutationes cum per luxum sua prodigunt. Tales enim innovare omnia student, & aut sibi tyrannidem aut alteri parare. O veriloquium, quod vti nam principes imbibant, & corruptissimis hodie moribus aduertant!

63. CETERASQUE REGNORVM LIBIDINES.] Glossam præfert: ac fortasse germanius, ceteraque regnorum auido talium. Paullò antè etiam malim coniunctim legi, adultera matrimonia.

A centi, vt aliena exprobrabant: vrgentibus etiam mathematicis, dum nouos motus, & clarum Othoni annum obseruatione fiderum affirmant. genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate nostrâ & verabitur semper, & retinebitur. Multos secreta Poppææ mathematicos, pessimum principalis matrimonij instrumentum, habuerant: è quibus Ptolemæus Othoni in Hispaniâ comes, cum superfuturum eum Neroni promississet, postquam ex euentu fides, coniecturâ iam & rumore, senium Galbæ, & iuuentam Othonis computantium, persuaserat fore, vt in imperium ascisceretur. Sed Otho tamquam peritiâ, & monitu fatorum prædicta accipiebat, cupidine ingenij humani ⁶⁴ libentiùs obscura credi. Nec deerat Ptolemæus, iam & sceleris instigator, ad quod facillimè ab eiusmodi voto transitur. Sed sceleris cogitatio incertum an reus, studia militum iam pridem spe successione, aut paratu facinoris affectauerat. In itinere, in agmine, in stationibus, vetustissimum quemque militum nomine vocans, ac memoriâ Neroniani comitatus, contubernales appellando, alios agnoscere, quosdam require-
B re, & pecuniâ aut gratiâ iuuare: inferendo sæpiùs querelas, & ambiguos de Galbâ sermones, quæque alia turbamenta vulgi. Labores itinerum, inopia com meatuum, duritia imperij, atrocius accipiebantur: cum Campaniæ lacus & Achaia vrbes classibus adire soliti, Pirenæum & Alpes, & immensa viarum spatia agrè sub armis ⁶⁵ eniterentur. Flagrantibus iam militum animis, velut faces addiderat Meuius Pudens è proximis Tigellini. is mobilissimum quemque ingenio, aut pecuniæ indigum, & in nouas cupiditates præcipitem alliciendo, eò paullatim progressus est, vt ⁶⁶ per speciem conuiuij quoties Galba apud Othonem epularetur, cohorti excubias agenti, viritum centenos nummos diuideret. quam velut publicam largitionem, Otho, secretioribus apud singulos præmiis, intendebat. adeò animosus corruptor, vt Cocceio ⁶⁷ Proculo speculatore de parte finium cum vicino ambigenti, vniuersum vicini agrum suâ pecuniâ emptum dono dederit: per seordiam præfecti, quem nota pariter & occulta fallebant. Sed tum è libertis Onomastum futuro sceleri præfecit, à quo Barbium Proculum ⁶⁸ Tesserarium
C speculatorum, & Veturium ⁶⁹ Optionem eorundem perductos, postquam vario sermone

Et diuina-
culi.

Inter quos
Ptolemæus
quidam:
Fidem aliâ
prædictione
meritus.

Cap. 23.
Miles in
eum proni:
Variâ oim
arte conciliati.

Cap. 24.
Et accessit
corruptor
Meuius Pu-
dens.

Qui largite-
nummos iis
dabat, pro
sportulâ.

Et Otho ipse
animosus
largitor.

Cap. 25.
Eiecti duo
miles, alio-
rum ill. ces.

64. LIBENTIVS OBSCVRA CREDI.] *Assentior Pichena, credendi.*

65. ENITERENTVR.] *Probum: nec improbè idem Pichena, emetirentur.*

66. PER SPECIEM CONVIVII.] *Sportularum titulo erogatio ea facta, nisi fallor.*

67. PROCVLO SPECVLATORI.] *Vbique hoc militie nomen & munus ita scribo, & Spiculatores expello. Libri omnes scripti suadent: etiam lapides. vt ille Romæ:*

P. ÆL. MUCIANO
SPEC. LEG. II.
ADIVT.

D *Alius iuxta Aemiliam:*

L. CASVLIQ. L. F.
CLV. SPECVLATORI.

Item: SCHOLA. SPECVLATORVM. LEGIONVM. I. ET. II. ADIVTRICVM. PIARVM. FIDELIVM. In Nummis item M. Antonij, CHORTIS. SPECVLATORVM. Sed & in Marci Evangelio: Ο Βασιλευς ἀποσειλας & ἀπεκουλάτωρα. & in Suetonij Calig. caligga speculatoria, scriptum. Sed verinè hi speculatores sine exploratores? Vix opiner, & exempla refutant. Potius censeam fuisse inter custodes corporis imperatorij certum genus, qui velut in speculâ eius salutis. Vnde nomen. Certè Suidas clarè, Σπεκουλᾶτωρες, τὸ δορυφόρου interpretatur: & hic in Tacito atque in Suetonio reperias inter satellites Principales. Arma iis Clypeus & Lancea. ex Iosepho Ἰουδαϊκ. αἰλώσ. libro III. cap. VI. Φέρονσι δὲ οἱ μὲν ὄπι & σκατηγόν

ὄπιλεκτοι πεζοὶ, λόγχην καὶ ἀσπίδα. & cap. VIII. Μεθ' ἧς αὐτὸς Οὐεσπασιανὸς ἐξήλαυσε, τὴν τε ὄπιλε-
 τας ἦν πεζῶν καὶ ἰππέων καὶ τὰς λογχοφόρους ἔχων.
 Nam capiam ibi sanè λογχοφόρους siue Lancearios, hos Speculatores. Suetonius hortatur in Claudio: Neque conuiuia inire est ausus, nisi vt speculatores cum lanceis circumstarent. Et in Galbâ: Descendentem Galbam speculatore impulsu turbæ lanceâ propè vulnerauit. Hi sunt quos sequens etas Scultatores dixisse videtur, quasi Auscultatores. quod verè notatum censeo à Cuiacio libro VI. Obseru. cap. XXXIII. quem de alio etiam munere Speculatorum adi & audi.

68. TESSERARIVM SPECVLATORVM.] *Ita scriptum meis libris. Cur spernam? Tesserarios enim suos cohortibus speculatorum fuisse, credam non vanè. Si quis tamen iunctim malit, tesserarium speculatore, haud pugnem. In Glossario prisco: Γεσμεραιος: scriba, tesserarius. In lapide, Rome: AVR. SATVRNINO. EQ. COH. VII. PR. S. VERISSIMI. QVI. MILITAVIT. IN. EQ. SECVND. ITALICA. TESSERARIVS. ANN. VI. Plutarchus in hac ipsâ narratione: Εὐ δὲ τῶν Οὐετέριος καὶ Βερβίος, ὁ μὲν ὄπιων, ὁ δὲ τεσσεραίος. ἔτω γὰρ καλῶνται, οἱ δὲ γε-
 γέλων καὶ διοπίησων ὑπηρεσίας τελέοντες.*

69. OPTIONEM EORVMDEM.] *Constitutâ lectio pridem ab eximio Cuiacio, loco quem iam dixi. nisi quod, eorundem, scripsi, non, eodem, fide Vaticanani libri. Optiones Romana militia vetus dixit, qui à dignioribus & cum gradu militibus adoptati, vicem*

Hi variè
mouent &
alienant
à Galbâ.

Cap. 26.
Et statim pa-
rata manus.

Indicia &
initia sedi-
tionis spre-
ta à Lacone.
Cap. 27.
Prædictum
Galbæ dis-
crimen:
Audiente
Othone.

Qui ad on-
suratos suos
pergit:

Paucos pro
re tantâ.
Rapiunt il-
lum in ca-
stra.

Cap. 28.
Et admitti-
tur:

Dum alij si-
lent, alij pro-
bant.

Cap. 29.
Ad Galbam
is nuntius.

mone callidos, audacesque cognouit, pretio & promissis onerat, datâ pecuniâ ad pertinen- A
tandos plurimum animos. Suscepere duo manipulares imperium Pop. Rom. transferendi-
dum, & transfulerunt. In conscientiam facinoris paucis ascitis, suspensos ceterorum ani-
mos diuersis artibus stimulant: primores militum, 70 per beneficia Nymphidij vt su-
spectos: vulgus & ceteros, irâ & desperatione dilati toties donatiui. erant quos memo-
ria Neronis, ac desiderium prioris licentiæ accenderet. in commune omnes metu mutan-
dæ militiæ terrebantur. Infecit ea tabes legionum quoque & auxiliorum motas iam men-
tes, postquam vulgatum erat labare Germanici exercitus fidem. Adeoque parata apud
malos seditio, etiam apud integros dissimulatio fuit, vt 71 postero Iduum die, redeun-
tem à cenâ Othonem rapturi fuerint, nisi incerta noctis, & totâ vrbe sparsa militum ca-
stra, nec facilem inter temulentos consensum timuissent: non Reip. curâ, quam fœdare
Principis sui sanguine sobrij parabant, sed ne per tenebras, vt quisque Pannonici vel Ger-
manici exercitus militibus oblatus esset, ignorantibus plerisque pro Othone destinare-
tur. Multa erumpentis seditionis indicia per conscios oppressa; quædam apud Galbâ B
aures præfectus Laco elusit, ignarus militarium animorum, consiliique quamuis egregij,
quod non ipse afferret, inimicus, & aduersus peritos peruicax. xviii. Kalend. Feb. sa-
crificanti pro æde Apollinis Galbæ, haruspex Vmbrius tristia exta, & instantes infi-
dias, ac domesticum hostem prædicit: audiente Othone (nam proximus adstiterat) id-
que vt lætum è contrario, & suis cogitationibus prosperum interpretante. Nec multò
post libertus Onomastus nuntiat, expectari eum ab architecto & redemptoribus: quæ
significatio coeuntium iam militum, & paratæ coniurationis conuenerat. Otho, causam
digressus requirentibus, cum emi sibi prædia vetustate suspecta, eoque prius exploranda
finxisset, innixus liberto, per Tiberianam domum in Velabrum, inde ad 72 Miliarium
aureum, 73 sub ædem Saturni pergit. Ibi tres & viginti speculatores consalutatum Im-
peratorem, ac paucitate salutantium trepidum, & fellæ festinanter impositum strictis
mucronibus rapiunt. Totidem ferme milites in itinere aggregantur; alij conscientiam,
plerique miraculo: pars clamore & gladiis, pars silentio, animos ex euentu sumturi. Sta- C
tionem in castris agebat Iulius Martialis tribunus. Is magnitudine subiti sceleris, an cor-
rupta latius castra, ac si contra tenderet, exitium metuens, præbuit plerisque suspicionem
conscientiæ. Anteposuerunt ceteri quoque tribuni centurionesque præsentia dubiis & ho-
nestis. Isque habitus animorum fuit, vt pessimum facinus auderent pauci; plures vellent;
omnes paterentur. Ignarus interim Galba & sacris intentus, fatigabat alieni iam im-
perij deos: cum affertur rumor rapi in castra, incertum quem senatorem, mox Othonem
esse qui raperetur. Simul ex totâ vrbe vt quisque obuius fuerat, alij formidinem augen-
tes,

eorum subibant. Posterior ætas, nisi fallor, diuerso
pauillum sensu, qui velut custodes quidam, arbitri, &
inspectores. Plutarchus dicitur hæc vertit: & in legum
libris, Optio fabrica, simili sensu: in Ambrosio, Optio
carceris scriptum. videntur in quaque centuriâ hi fuis-
se, ex lapide qui in Piceno:

C. LVCILIVS. C. F. VEL. VINDE
MIL. COH. VI. PRÆT. VIX. ANN. XXX.
MILITAVIT. ANNIS. XII. PRINCIPALIS
BENEFICIARIVS. TRIBVNI
DEINDE. OPTIO. IN. CENTVRIA.
alibi vtrumque iunctum legas, & Tesserarium &
Optionem: vt in illo marmore,
EQUITI. COH. EIVSDEM.
TESSERARIO. OPTIONI.
Male autem hætenus in Tacito hic, Othonem, le-
ctum, contra meliores libros, itémque Cuiacy monita
& Turnebi.

70. PER BENEFICIA NYMPHIDIJ.] Id est,
qui promoti essent per Nymphidium, eos incitare &
irritare, vt Galbæ suspectos. quia Nymphidium inui-

sum ipse sustulerat. Commune autem, vt beneficiarj
benefactori suo adhereant. atque ita de Sciano Præ-
fecto item Prætorij, supra lib. iv. Simul Centuriones
ac Tribunos ipse diligere: & quod sequitur, be-
neficij sui facere.

71. POSTERO IDVVM DIE.] Hispanus liber
dierum. Ego vtrumque addititium puto, & postero
Iduum, scribo.

72. MILIARIVM AVREVM] Columna ex eo
metallo, vt Plutarchus hic in Galbâ describit, ad
quam viæ omnes ex Italiâ desinebant. Fecit Au-
gustus, cum Curator viarum esset, Dio lib. liv.
& statuit in capite Romani fori. Plin. lib. iii. Vi-
ctor iuxta Vicum Iugarium collocat; & recte. Ædes
Opis & Saturni in Vico Iugario. Miliarium au-
reum.

73. SVB ÆDEM SATVRNI.] Regius codex,
in ædem Saturni. Vnde Rhenanus elicit, in Saturni.
Falsò vterque. Suetonius conuincit: vt se in foro,
inquit, sub æde Saturni ad miliarium aureum op-
perirentur.

A res, quidam minora vero, ne tum quidem obliti adulationis. Igitur consultantibus placuit⁷⁴ tentari animum cohortis, quæ in palatio stationem agebat, nec per ipsum Galbam, cuius integra auctoritas maioribus remediis seruabatur: Piso pro gradibus donus vocatos, in hunc modum allocutus est: *Sextus dies agitur, commilitones, ex quo ignarus futuri, & siue optandum hoc nomen siue timendum erat, Caesar ascitus sum: quo domus nostra aut Reip. fato, in vestra manu positum est. non quia, meo nomine, tristiore casum paueam, ut qui aduersa expertus cum maxime, ducam ne secunda quidem minus discriminis habere: patris & senatus & ipsius imperij vicem doleo, si nobis aut perire hodie necesse est, aut, quod æquè apud bonos miserum est, occidere. Solatium proximi motus habebamus, incruentam urbem & res sine discordiâ translatas. Prouisum adoptione videbatur, ut ne post Galbam quidem bello locus esset. Nihil arrogabo mihi nobilitatis aut modestiæ. neque enim relatu virtutum, in comparatione Othonis, opus est. Vitia, quibus solis gloriatur, evertere imperium, etiam cum amicis Imperatoris ageret. Habitu & incessu, an illo muliebrior natu, mereretur imperium? Falluntur, quibus luxuria specie liberalitatis imponit. Perdere iste sciet, donare nesciet. Stupra nunc, & comissiones, & feminarum cæsus, voluit animo, hæc Principatus præmia putat, quorum libido ac voluptas, penes ipsum sit; rubor ac dedecus, penes omnes. Nemo enim umquam imperium flagitio questum bonis artibus exercuit. Galbam consensus generis humani; me Galba, consentientibus vobis, Casarem dixit. Si Resp. & senatus, & populus, vana nomina sunt: vestra, commilitones, interest, ne Imperatorem pessimi faciant. Legionum seditio aduersum duces suos audita est aliquando: vestra fides fama que illa ad hunc diem mansit. & Nero quoque vos destituit, non vos Neronem. Minus xxx. transfugæ & desertores, quos centurionem aut tribunum sibi eligentes nemo ferret, imperium assignabunt? Admittitis exemplum? & quiescendo commune crimen facitis? Transcendet hæc licentia in prouincias: & ad nos scelerum exitus, bellorum ad vos pertinebunt. Nec est plus quod pro cæde Principis, quam quod innocentibus datur. sed proinde à nobis donatiuum ob fidem, quam ab aliis pro facinore accipietis. Dilapsis speculatoribus, cetera cohors non aspernata concionantem, ⁷⁵ ut turbidis rebus euenit, timore magis, & nonnullo adhuc consilio, parat signa, quod postea creditum est, insidiis & simulatione. Missus & ⁷⁶ Celsus Marius ad electos Illyrici exercitus, ⁷⁷ Vipsanij in porticu tendentes. Præceptum Amulio Sereno & Domitio Sabino primipilaribus, ut Germanicos milites è Libertatis atrio accerferent. Legioni classicæ diffidebat, infestæ ob cædem commilitonum, quos primo statim introitu trucidauerat Galba. Pergunt etiam in castra prætorianorum tribuni Cerius Seuerus, Subrius Dexter, Pompeius Longinus, si incipiens adhuc & nondum adulta seditio melioribus consiliis flecteretur. Tribunorum Subrium & Cerium milites adorti minis, Longinum manibus coercerent, exaruantque: quia non ordine militiæ, sed è Galbæ amicis, fidus Principi suo, & desciscensibus suspectior erat. Legio classica nihil cunctata prætorianis adiungitur. Illyrici exercitus electi, Celsum infestis pilis proturbant. Germanica vexilla diu nutauere, inualidis adhuc corporibus, & placatis animis, quod eos à Nerone Alexandriam præmissos, atque inde rursus longâ nauigatione ægros, impensiore curâ Galba refouebat. Vniuersa iam plebs palatium implebat, mixtis seruitiis, & dissono clamore, cædem Othonis, & coniuratorum exsilium poscentium, ut si in circo ac theatro ludicrum aliquod postularent. Neque illis iudicium aut veritas: quippe eodem die diuersa pari certamine postulaturis: sed tradito more, quemcumque Principem adulandi,*

Placuit si dem cohortis excubans tentari.

Alloquitur Piso facundè.

Cap. 30.

Cap. 31.

illi fidi & proni videntur:

Sed verbis.

Mittitur ad conciliandos alios milites.

Etiã ad ipsos prætorianos.

Qui minantur, & spernunt.

Nec alij sanè audiunt.

Cap. 32.

Nisi quod plebs stuat pro Galbâ:

Non in longum.

74. TENTARI ANIMUM.] Libri ferè pertentari: ex quo ego, prætentari.

75. UT TURBIDIS REBUS Euenit, TIMORE.] Locus totus mihi inter infirmos. Vacillat etiam Budensis scriptio, rebus euectior ire magis & nullo adhuc consilio. Ex quâ facias, euenit, irâ magis, & nonnulli ad hoc. At in Florentino est, euenti orte magis: unde Pichena, forte magis.

76. CELSVS MARIVS AD ELECTOS.] Credo ideo, quia notus is, & in Illyrico militauerat. Tacitus libro xv. Et legio decimaquinta, ducente Mario Celso, è Pannoniâ adiecta est. Videtur igitur Legatus fuisse eius Legionis.

77. VIPSANII IN PORTICV.] Nam miles extra ordinem in vrbe, agere plerumque solitus in porticibus aut templis. Noster lib. ii. infra: Sed miles in porticibus aut delubris. Ipsi prætoriani in Palatij porticibus excubabant. Vult Isidorus lib. ix. Excubitores, quod excubias agunt. Sunt enim ex numero militum, & in porticibus excubant propter regalem custodiam.

adulandi; licentiâ acclamationum, & studiis inanibus. Interim Galbam duæ sententiæ A
 distinebant. Titus Vinus *manendum intra domum opponenda seruitia, firmandos aditus, non
 eundem ad iratos censebat: daret malorum pœnitentiæ, daret bonorum consensui spatium. scelera
 impetu, bona consilia morâ valescere. Denique eundem vtrò si ratio sit, eandem mox facultatem:
 regressus, si pœniteat, in alienâ potestate. Festinandum ceteris videbatur, antequam cresce-
 ret inualida adhuc coniuratio paucorum. Trepidaturum etiam Othonem, qui furtim digres-
 sus, ad ignaros illatus, contatione nunc & segnitia terentium tempus, imitari Principem discat.
 Non expectandum, ut compositis castris, forum inuadat. & prospiciente Galbâ Capitolium ad-
 eat: dum egregius imperator, cum fortibus amicis, ianuâ ac limine tenuis domum cludit, obsidionem
 nimirum toleraturus. Et præclarum in seruis auxilium, si consensus tantæ multitudinis, & quæ
 plurimum valet, prima indignatio languescat. Proinde intuta, quæ indecora: vel si cadere necesse
 sit, occurrendum discrimini. Id Othoni inuidiosius, & ipsis honestum. Repugnantem huic sen-
 tentiæ Vinium, Laco minaciter inuasit, stimulaute Icelo, privati odij pertinaciâ, in publi-
 cum exitium. Nec diutiùs Galba cunctatus, speciosiora suadentibus accessit. Præmissus B
 tamen in castra Pifo, vt iuuenis magno nomine, recenti fauore, & infensus T. Vinio; seu
 quia erat, seu quia irati ita volebant. Et faciliùs de odio creditur. Vix dum egresso Pifo-
 ne, occisum in castris Othonem, vagus primùm & incertus rumor, mox vt in magnis
 mendaciis, interfuisse se quidam, & vidisse affirmabant; credulâ famâ, inter gaudentes,
 & incuriosos. Multi arbitrabantur compositum auctumque rumorem, mixtis iam
 Othonianis, qui ad euocandum Galbam, læta falsò vulgauerint. Tum verò non populus
 tantùm & imperita plebs in plausus & immodica studia, sed equitum plerique ac senato-
 rum, posito metu incauti, refractis palatij foribus, ruerunt intus, ac se Galbæ ostentare, præ-
 reptam sibi vltionem querentes. Ignauissimus quisque, & (vt res docuit) in periculo non
 ausurus, nimij verbis, linguæ feroces: nemo scire, & omnes affirmare: donec inopiâ veri,
 & consensu errantium victus, sumto thorace Galba, 78 irruenti turbæ neque ætate ne-
 que corpore sistens, sellâ leuaretur. Obuius in palatio Iulius Atticus speculator, cruen-
 tum gladium ostentans, occisum à se Othonem clamauit. Et Galba, *Commilito*, inquit, C
quis iussit? insigni animo ad coërcendam militarem licentiam, minantibus intrepidus,
 aduersus blandientes incorruptus. Haud dubiæ iam in castris omnium mentes, tan-
 tusque ardor, vt non contenti agmine & corporibus, in suggestu, in quo paullo antè
 79 aurea Galbæ statua fuerat, medium inter signa Othonem vexillis circumdarent. Nec
 tribunis aut centurionibus adeundi locus: gregarius miles caueri insuper præpositos iu-
 bebat. Strepere cuncta clamoribus & tumultu, & exhortatione mutuâ; non tam-
 quam in populo ac plebe, variis segni adulatione vocibus, sed vt quemque affluentium
 militum aspexerant, prehensare manibus 80 complecti armis, collocare iuxta, præire sa-
 cramentum, modò Imperatorem militibus, modò Imperatori milites commendare.
 Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, iacere oscula, & omnia seruiliter
 pro dominatione. Postquam vniuersa classiariorum legio sacramentum eius accepit, fi-
 dens viribus, & quos adhuc singulos exstimulauerat, accendendos in commune ratus,
 pro vallo castrorum ita cœpit. *Quis ad vos processerim, commilitones, dicere non possum: quia D
 nec priuatum me vocari sustineo, Princeps à vobis nominatus, nec Principem, alio imperante.
 Vestrum quoque nomen in incerto erit, donec dubitabitur Imperatorem populi Rom. in castris, an
 hostem habeatis. Auditisne, ut pœna mea, & supplicium vestrum simul postulentur? aded mani-
 festum est, neque perire nos, neque saluos esse, nisi vnâ, posse. Et cuius leuitatis est Galba, iam for-
 tasse**

T. Vinus in
 Palatio ma-
 nendum cen-
 set.

Cap. 33.
 Alij celeriter
 obuiam eun-
 dum.

Inter quos
 & Laco.

Cap. 34.
 Idq; factum.

Vanus inter-
 eâ rumor de
 eade Othonis:
 seu fortè, seu
 co. sultò
 sparsus.

Cap. 35.
 Itaque om-
 nes iam
 prompti:
 Et oro Galbâ
 ruerunt.

Insigne eius
 dictum ad
 vanum mili-
 tem.

Cap. 36.
 At magis
 firma in ca-
 stris mentes.

Vexillis a-
 lacris &
 mina.

Otho gesti-
 bus excitat:

Cap. 37.
 Etiam aptâ
 oratione.
 * Libri, vo-
 care.

78. IRRUENTI TURBÆ.] Rhenanus Budensem
 scripturam secutus legit, irruente turbâ, neque cor-
 pore sistens. hoc sensu, vt dicat propter irruentem
 turbam, & quia corpore non posset sistere siue insiste-
 re, sellâ leuatum. Meis tamen libris scripta eæ voces,
 quas tollit: legamq; potius, irruenti turbæ neque
 æ.n. corpore resiltens. hac mente: Galbam & atate
 & corpore inualidum, non sustinuisse effusè irruentem
 & gratulantem turbam.

79. AVREA GALBÆ STATVA.] Apparet ita
 tunc receptum in castris. Libro xv. Annal. Medio
 tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Nero-
 nis sustinebat.

80. COMPLECTI ARMIS.] Muretus vel-
 let, arctius. Non equidem: & militaris salutatio
 fuit, & affusi sunt cum gladiis & scutis, atque iis
 amplexi. Siquid mutandum; vellem, amplecti ar-
 mis.

A tasse promisit: Ut qui nullo exposcente, tot milia innocentissimorum civium trucidauerit. Horror animum subit, quoties recordor feralem introitum, & hanc solam Galbæ victoriam, cum in oculis Urbis decumari deditos iuberet, quos deprecantes in fidem acceperat. His auspiciis Urbem ingressus, quam gloriam ad Principatum attulit, nisi occisi⁸¹ Obultroni Sabini⁸² & Cornelij Marcelli in Hispaniâ, Beruichilonis in Galliâ, Fontei Capitonis in Germaniâ, Clodij Macri in Africâ, Cingonij in viâ, Turpiliâ in vrbe, Nymphidij in castris? Quæ usquam provincia, quæ castra sunt, nisi cruenta & maculata? aut, ut ipse prædicat, emendata & correpta? Nam quæ alij scelera, hic remedia vocat: dum falsis nominibus, seueritatem pro seueritate, parsimoniam pro auaritia supplicia & contumelias vestras, disciplinam appellat. Septem à Neronis fine menses sunt, & iam plus rapuit Icelus, quam quod Polycleti, &⁸³ Vatini, & Elij [& alij] parauerunt. Minore auaritia aut licentia grassatus esset T. Vinus, si ipse imperasset. nunc & subiectos nos habuit tamquam suos, & viles ut alienos. Vna illa domus sufficit donatiuo, quod vobis numquam datur, & cotidie exprobratur. Ac ne qua saltem in successore Galbæ spes esset, accersit ab exilio, quem tristitia^{Cap. 38.} & auaritia sui simillimum iudicabat. Vidistis, commilitones, notabili tempestate, etiam deos infauit adoptionem aduersantes. Idem senatus, idem pop. Rom. animus est. Vestra virtus exspectatur, apud quos omne honestis consilii robur, & sine quibus quamvis egregia inualida sunt. Non ad bellum vos, nec ad periculum voco: omnium militum arma nobiscum sunt.⁸⁴ Nec vna cohors togata defendit nunc Galbam, sed detinet. Cum vos aspexerit, cum signum meum acceperit, hoc solum erit certamen, quis mihi plurimum imputet. Nullus contationi locus est in eo consilio, quod non potest laudari nisi peractum. Aperire deinde armamentarium iussit. rapta statim arma, si-
ne more & ordine militiæ, ut prætorianus, aut legionarius insignibus suis distinguere-
tur. Miscentur auxiliariis, galeis scutisque. Nullo tribunorum centurionumve adhortante, sibi quisque dux & instigator: & præcipuum pessimorum incitamentum, quod
boni mærebant. Iam exterritus Piso fremitu crebrescentis seditionis, & vocibus in vr-
bem vsque resonantibus, egressum interim Galbam & foro appropinquantem affec-
tus erat: iam Marius Celsus haut læta retulerat. cum alij in palatium redire, alij Capi-
tolium petere, plerique rostra occupanda censerent, plures tantum sententiis aliorum
contradicerent, utque euenit in consiliis infelicibus, optima viderentur, quorum tempus
effugerat. Agitasse Laco, ignaro Galbâ, de occidendo T. Vinio dicitur, siue ut pœna eius
animos militum mulceret, seu conscium Othonis credebat, ad postremum vel odio. Hæ-
sitationem attulit tempus ac locus, quia initio cædis orto, difficilis modus: & turbauere
consilium trepidi nuntij, ac proximorum diffugia, languentibus omnium studiis, qui
primò alacres fidem atque animum ostentauerant. Agebatur huc illuc Galba, vario
turbæ fluctuantis impulsu, completis vndique basilicis ac templis, lugubri prospectu.
neque

Arma diuisit:

tamq̃ in vr-
bem ruunt.

Cap. 39.

Galba flu-
ctuat.Laco agitatur
de Vinio cædet:

Intempestiue.

Cap. 40.

81. OBULTRONII SABINI.] Coniecturâ ductus sic restitui, cum in libris esset, ab vltronis Albini. Suspicio autem eum esse, de quo Tacitus Annali XIII. Heluidius Priscus aduersus Obultronium Sabinum ærarij Quæstorem proprias contentiones exercuit.

82. ET CORNELII MARCELLI.] Libri scripti ita appellant, hominem alia mihi ignotum. Paulo post Vertij Chilonis lego, cum Rhenano.

83. VATINII, ET ELII, ET ALII.] Vulgatis libris erat, & Egij. qui mihi quidem inter potentiores libertos irreperit. At Elium inuenio (Dioni scribitur Ηλιος) qui magnus apud Neronem, quiq̃ abeunte eo in Græciam cantillatum, præfectus mansit vrbi Romæ. Est isipse, de quo Tacitus libro XIII. P. Celer eques Romanus & Elius libertus, rei familiari Principis in Asiâ impositi. Quod sequitur, & alij: videndum ne supersuat, natumq̃ sit ex hæsitantiâ librarij, & adfinitate vocis prioris.

84. NEC VNA COHORS TOGATA.] Quare Togata? & satisne ea vox sana? sana. Appel-

lat enim ita velut eleuans & infirmans, quia moris ut illa cohors que more militiæ excubabat, idipsum faceret sine armis, gladiis tantum lanceisque contenta. Itaque & togis induti erant, non sagis. Modestie causâ institutum id videtur: & ne Mars palam habitare videretur in sua vrbe. Huc spectat quod infra legis, apertum in castris armamentarium fuisse, rapta arma. quorum scilicet armorum non iis vulgò ius aut usus, nisi Tribunis aut Præfecto permittente. Ideò in Martiali de Fusco, Præfecto Prætorij:

Ille sacri lateris custos Martisque togati:

Credita cui summi castra fuere ducis.

Vocat ecce togati Martis custodem ab hoc habitu: atque adeò in ipsâ Italiâ totâ milites togatos esse voluit M. Antoninus, de quo Capitolinus: Per Brundisium veniens in Italiam, togam & ipse sumpsit, & milites togatos esse iussit. nec vnumquam sagati fuerunt sub eo milites. Hæc tamen de ipsis Prætoris cohortibus tantum accipio, quæ è ciuibus: de Batanis Germanisque custodibus scimus aliter fuisse.

Plebs iam si-
let, & pendet
ab euentu.
Militos O-
thoniani fo-
rum auidi
irruunt.

Cap. 41.
Desert &
deserit Gal-
bam sua co-
horts
Ipse à feren-
tibus in ter-
ram proici-
tur.
De supremâ
voce eius va-
riant:

Sicut & de
percussore.

Cap. 42.
T. Vinus
occisus.

Cap. 43.
Sempronij
Densi fides.

Piso in Vesta
confugit.

* Libri ali-
quot, nullo.
Sed illinc ex
tractus, &
casus.

Cap. 44.
Lubens &
lato admo-
dum Othone.

Multi glo-
riam hanc
cadum affe-
ctant:

neque populi aut plebis vlla vox, sed attoniti vultus, & conuersæ ad omnia aures. non tu- A
multus, non quies, quale magni metus & magnæ iræ silentium est. Othoni tamen ar-
mari plebem nuntiabatur. Ire præcipites, & occupare pericula iubet. Igitur milites Ro-
mani, quasi Vologesen, aut Pacorum, auito Arfacidarum solio depulsuri, ac non Impe-
ratorem suum inermem & senem trucidare pergerent, disiectâ plebe, proculcato senatu,
truces armis, rapidis equis forum irrumpunt. Nec illos Capitolij aspectus, & imminen-
tium templorum religio, & priores & futuri Principes terriere, quò minus facerent sce-
lus, cuius vltor est quisquis successit. Viso cominus armatorum agmine, vexillarius co-
mitantis Galbam cohortis (Atilium Vergilionem fuisse tradunt) direptam Galbæ ima-
ginem solo affixit. Eo signo manifesta in Othonem omnium militum studia, desertum
fugâ populi forum, districta aduersus dubitantes tela. Iuxta Curtium lacum, trepida-
tione ferentium Galba proiectus è sellâ, ac prouolutus est. Extremam eius vocem, vt cui-
que odium aut admiratio fuit, variè prodidere. Alij suppliciter interrogasse, quid mali
meruisset? paucos dies exsoluendo donatiuo deprecatum. Plures obtulisse vltro percus- B
soribus iugulum, agerent ac ferirent, si ita è Rep. videretur. non interfuit occidentium
quid diceret. De percussore non satis constat. quidam Terentium Euocatum, alij Leca-
nium, crebrior fama tradidit Camurium xv. legionis militem, impresso gladio, iugulum
eius hausisse. Ceteri crura brachiaque (nam pectus tegebatur) fœdè laniauere. pleraque
vulnera, feritate & sæuitiâ, trunco iam corpori adiecta. Titum inde Vinium inuasere. de
quo & ipso ambigitur, consumserit ne vocem eius instans metus, an proclamauerit, non
esse ab Othone mandatum vt occideretur. Quod seu finxit formidine, seu conscientiâ
coniurationis confessus est: huc potius eius vita fama que inclinât, vt conscius sceleris fue-
rit, cuius causa erat. ante ædem diui Iulij iacuit, primo ictu in poplitem, mox ab Iulio
Caro legionario milite in vtrumque latus transfuerberatus. Insignem illâ die virum Sem-
pronium Densum ætas nostra vidit. ⁸⁵ Centurio is prætorie cohortis ad Galbæ custo-
diam à Pifone additus, stricto pugione occurrens armatis, & scelus exprobrans, ac modò
manu, modò voce, vertendo in se percussores, quamquam vulnerato Pifoni effugium C
dedit. Pifone in ædem Vestæ peruasit, exceptusque misericordiâ publici serui, & contuber-
nio eius abditus, non religione, nec cærimonis, sed latebrâ imminens exitium differe-
bat. cum aduenere, * iussu Othonis, nominatim in cædem eius ardentes, Sulpicius Flo-
rus è Britannicis cohortibus, nuper à Galbâ ciuitate donatus, & Staius Murcus specula-
tor. à quibus protractus Pifone, in foribus templi trucidatur. Nullam cædem Otho maio-
re lætitiâ excepisse, nullum caput tam insatiabilibus oculis perlustrasse dicitur: seu tum
primùm leuata omni sollicitudine mens, ⁸⁶ vagare gaudio cœperat; seu recordatio ma-
iestatis in Galbâ, amicitie in T. Vinio, quamuis immitem animum imagine tristi con-
fuderat. Pifonis, vt inimici & æmuli, cæde lætari, ius factique credebatur. Præfixa contis
capita gestabantur, inter signa cohortium iuxta Aquilam legionis, certatim ostentanti-
bus cruentas manus qui occiderant, qui interfuerant, ⁸⁷ quive verè, quive falsò, vt pul-
chrum & memorabile facinus iactabant. Plures quàm cxx. libellos præmia exposcen-
tium D

85. CENTURIO IS PRÆTORIÆ COHORTIS
AD GALBÆ.] *Aliter concepta lectio in Farnesij
codice: Centurio is prætorie ac Galbæ custodie à
Pifone additus. Que vtrauis tamen parum mihi
certa. Quid enim? à Pifone custos hic Galbæ apposi-
tus? Quomodo potuit aut debuit? cum Galbæ sanè, vt
Principi, legitimi sui custodes & stipatores fuerint.
Denique vnde ea auctoritas Pifoni? Tacitum etiam
ipsum lege: videbis clarè Sempronium hunc non Gal-
bæ tutorem sed Pifonis fuisse; cui quamuis vulnerato
effugium etiam præbuit. Igitur inclinabam vt lege-
rem: Centurio is Prætorij, à Galbâ custodie Pi-
fonis additus. vt in illo motu rerum, Galba de Pifone
anxius addiderit ei custodem centurionem. Hoc proba-
bile. sustinet me tamen à pleno ad sensu Dio & Plu-*

*tarchus: qui ita narrant, vt Sempronius Galbam de-
fenderit, non Pifonem. Si eos sequimur: tum mentem
verborum Taciti faciam, vt hic Sempronius venerit
in cohortes Prætorias, promotusque sit beneficio Pifonis:
atque ita additus insertusque custodie. Vix tamen est,
vt Taciti narratio cum Grecis iis non pugnet. Certè
nec Suetonius opem quemquam tulisse Galbæ refert.*

86. VAGARE GAUDIO.] *Repertum in opt. Vatic.
non spreui: quoniam passim veteres ita locutos scie-
bam. Vox autem apta, ad habitum explicandum men-
tis gaudio diffuse & velut natantis.*

87. QVIVE VERE, QVIVE FALSÒ.] *Franc.
Modius me monet in Rom. codice legi, qui verè, qui
falsò. Quod idem etiam scriptus Couarruniae liber
habebat.*

A tium, ob aliquam notabilem illâ die operam, Vitellius postea inuenit. omnesque con-
 quiri & interfici iussit, non honore Galbæ, sed ⁸⁸ tradito Principibus more, munimen-
 tum ad præsens, in posterum, ultionem. Alium crederes senatum, alium populum.
 Ruere cuncti in castra, anteire proximos, certare cum præcurrentibus, increpare Gal-
 bam, laudare militum iudicium, exoculari Othonis manum: quantoque magis falsa erant
 quæ fiebant, tanto plura facere. Nec aspernabatur singulos Otho, auidum & minacem
 militum animum, voce vultuque temperans. Marium Celsum, Consulem designatum,
 & Galbæ vsque in extremas res amicum fidumque, ad supplicium expostulabant, indu-
 striæ eius innocentiaque quasi malis artibus infensi. Cædis & prædarum initium, &
 optimo cuique perniciem quæri apparebat. Sed Othoni nondum auctoritas inerat ad
 prohibendum scelus, iubere iam poterat. Ita ⁸⁹ simulatione iræ, vinciri iussum, & ma-
 iores pœnas daturum affirmans, præsentem exitio subtrahit. Omnia deinde arbitrio mi-
 litum acta. Prætorij præfectos sibi ipsi legere: Plotium Firmum è manipularibus
 B quondam, tum vigilibus præpositum, & incolumi adhuc Galbâ partes Othonis fe-
 cutum. Adiungitur Licinius Proculus, intimâ familiaritate Othonis, suspectus confi-
 lia eius fouisse. vbi Flauium Sabinum præfecere, iudicium Neronis secuti, sub
 quo eandem curam obtinuerat, plerisque Vespasianum fratrem in eo respicientibus.
 Flagitatum, vt ⁹⁰ vacationes præstari centurionibus solitæ remitterentur. Nam-
 que gregarius miles, vt tributum annuum ⁹¹ pendebat. Pars manipulis, pars per com-
 meatus, aut in ipsis castris vaga, dum mercedem centurioni exsolueret, neque modum
 oneris quisquam, neque genus quæstus pensi habebat. Per latrocinia & raptus, aut fer-
 uilibus ministeriis, militare otium redimebant. Tum locupletissimus quisque miles,
 labore ac sæuitiâ fatigari, donec vacationem emeret. Vbi sumtibus exhaustus, ⁹² se-
 cordiâ miser elanguerat, inops pro locuplete, & iners pro strenuo, in manipulum redi-
 bat. ac rursus alius atque alius, eâdem egestate ac licentiâ corrupti, ad seditionem &
 discordias, & ad extremum, bella ciuilia ruebant. Sed Otho, ne vulgi largitione, centu-
 rionum

Cum sub
 postea exitio.
 Cap. 45.
 At Romani
 nimum se
 dant Othoni.

Marius Cel-
 sus ad eadem
 postulat.

Arte eripi-
 tur ab Otho-
 ne.

Cap. 46.
 Duo præfecti
 Prætorio fa-
 cti.

Miles vaca-
 tiones tolli
 vult.
 Quales eae

C ⁸⁸. TRADITO PRINCIPIBUS MORE.] *Diu in hoc loco mei atque alieni fluctus. Nunc sisto in emendatione meâ ultimâ: verâ, etsi quidam renitentur. sed neque omnium est veram Criticam approbare, quid exercere? De re: ita lego. Traditâ Principibus more, munimentum ad præsens, in posterum ultione. Ita verba structa apud, quæ alioqui non redigas sub Grammaticæ leges: ita sententia concinna & vera. Ultio, inquam, hæc tradita est Principibus more, ad præsens munimentum & tutelam sui. sed quæ ultio? in posterum: id est, post ipsos, & vt successor vltiscatur. Tacitus in hac re: Fecere facinus, cuius vltor est quisquis successit. Et quo sine? vt ipsi in præsentem tutiores. Ita Claudius (in Suetonio) Centuriones è coniuratis in Caium interemit, exempli causâ. & Domitianus Epaphroditum (in eodem) vt ostenderet, ne bono quidem exemplo audendam Patroni necem. Nimirum Principes, sollenniter puniendo Principum interfectores, se muniant & tuentur. Oedipus hoc ita pulchre apud Sophoclem, vbi ait velle se exsequi & punire Laij cadem:*

Ὅστις γὰρ τὸ ἐμὸν ὀκταῶν, τὰχ' αὖ
 Κ' αὖ τοιαύτη χειρὶ πικρῶν δ' ἐλοι.
 Κενὸν περὶ ἀρχῶν ἐν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ:

Nam quisquis ille est Laium qui occiderit:

Is dextrâ eâdem me quoque ausit aggredi.

Cum vindico igitur hunc, meipse munio.

⁸⁹. SIMVLATIONE IRÆ.] *Seneca explicat, qui callide hoc ad primam magnamque iram adhibendum suadet, III. De Irâ, cap. XXXIX. vt quem non audet lenire, fallat. Simulabit, inquit, iram, vt tamquam adiutor, & doloris comes, plus auctoritatis*

in consiliis habeat: moras nectet, & dum maiorem quærit pœnam, præsentem differet. Ipsa hæc nostra sunt, & moniti illius clarum hic exemplum.

⁹⁰. VACATIONES.] *De his militarium operum vacationibus Iustinus capiendus fuit libro XXXVII. Hieme deinde imminente, non in conuiuio, sed in campo, non in vacationibus, sed in exercitationibus, nec inter sodales, sed inter æquales, aut equo aut cursu aut viribus contendebat. Nec acutissimum Palmerium audire amicus meus debuit Vacationes substituentem, & inuitationes interpretantem. Imò verò has militares Vacationes intellegit, & rectè proprieq; Exercitationibus opponit. Tacitus libro I. Annal. Vacationes munerum appellat. & iisdem verbis Quintilianus pro Milite: Transeo oblatam nolenti munerum vacationem, & blandius quàm militiæ disciplina postulat adulatum militi Tribunum: imperatas asperrimas expeditiones, vt remitterentur. Talem vacationem & Linius intellexit lib. VII. de cohortibus Hernicorum: Immunes quoque operum militarium erant, vt in vnum pugnae laborem reseruati plus quàm pro virili parte admittendum scirent.*

⁹¹. PENDEBAT. PARS MANIPVLIS.] *Libris veteribus vox inseritur, pendebat quarta pars. Numquid, pendebat quartam? vt velit in hoc tributum quartam stipendij partem erogatam? an magis Pichenam audimus? Quarta pars manipuli sparsa per commeatu. Audio, audio, & nihil melius veriusve.*

⁹². SECORDIA MISER ELANGVERAT.] *Mallet, miserè, pro miser: aut cum Pichena, in super.*

⁹³. PISO-

Sed melius
visum è fisco
folui.

Laco occisus,

Et Icelus.

Cap. 47.

In Senatus
omnes hono-
res Othoni
haberi.

Cæs. sepulti.

Cap. 48.

De Pi. one
elogium.

De T. Vinio
elogium.

Turpe eius
stuprum.

Furti etiam
suspectus.

Cap. 49.

Galba vix
sepultus.

tionum animos auerteret, ex fisco suo vacationes annuas exfoluturum promisit: rem A
haut dubiè vtilem, & à bonis postea Principibus, perpetuitate disciplinae, firmam. La-
co praefectus, tamquam in insulam seponeretur, ab Euocato, quem ad eadem eius Otho
praemiserat, confossus. In Martianum Icelum, vt in libertum, palam animaduersum. Ex-
acto per scelera die, nouissimum malorum fuit lætitia. Vocat senatum praetor vrbanus,
certant adulationibus ceteri magistratus. Accurrunt patres, decernitur Othoni tribuni-
cia potestas, & nomen Augusti, & omnes Principum honores, annitentibus cunctis ab-
olere conuitia ac probra, quæ promiscuè iacta hæsisse animo eius nemo sensit. Omi-
sisset offensas, an distulisset, breuitate imperij in incerto fuit. Otho, cruento adhuc foro,
per strages iacentium, in Capitolium atque inde in palatium vectus, concedi corpora
sepulturae, cremarique permisit. ⁹³ Pisonem Verania vxor ac frater Scribonianus, T. Vi-
nium Crispina filia composuere, quæ sitis redemptisque capitibus, quæ venalia interfecto-
res seruauerant. Piso vnum & tricesimum ætatis annum explebat, famâ meliore quam
fortunâ. Fratres eius ⁹⁴ Magnum Claudius, ⁹⁵ Crassum Nero interfecerant. Ipse diu B
exsul, quatruiduo Cæsar properatâ adoptione, ad hoc tantum maiori fratri prælatus est,
vt prior occideretur. T. Vinium XLVII. annos variis moribus egit. Pater illi è prætoria
familiâ, ⁹⁶ maternus auus è proscriptis. Primâ militiâ infamis, Legatum Caluissium Sa-
binum habuerat: ⁹⁷ cuius vxor, malâ cupidine visendi situm castrorum, per noctem mi-
litari habitu ingressa, cum vigilias & cetera militiæ munia ⁹⁸ eadem lasciuia tentasset;
⁹⁹ in ipsis principiis stuprum ausa, & criminis huius reus T. Vinium arguebatur. Igitur
iussu C. Cæsaris oneratus catenis. mox mutatione temporum dimissus, cursu honorum
inoffenso, legioni post præturam præpositus, probatusque. serui deinceps probro re-
sperus est, tamquam scyphum aureum in conuiuio Claudij furatus. Et Claudius postea
rà die soli omnium Vinio fictilibus ministrari iussit. Sed Vinium, proconsulatu, Galliam
Narbonensem seuerè integreque rexit. Mox Galbæ amicitia in abruptum tractus, audax,
callidus, promptus, & prout animum intendisset, prauus aut industrius, eadem vi. Testa-
mentum T. Vinij magnitudine opum irritum: Pisonis supremam voluntatem pauper-
tas firmavit. Galbæ corpus diu neglectum, & licentiâ tenebrarum plurimis ludibriis
vexatum, dispensator Argius, è prioribus seruis, humili sepulturâ in priuatis eius hortis
contextit. Caput per lixas calonesque suffixum, laceratumque ante Patrobij tumulum
(liber-

93. PISONEM VERANIA.] *Plutarchum hinc emendemus in eadem istâ re: Τὴν δὲ Πείσωονος [καφαλλῶ] ἢ γυνὴν ἔλαβεν ἢ κεραυὸς δεινθεῖσα. & scribamus, Οὐδεὶς γὰρ δεινθεῖσα: vt interpretes aliquando nubecula istâ liberentur. Nam Verania est, que precibus caput mariti abstulit. De hac Plinius lib. II. epistolâ ultimâ: Verania Pisonis grauitè iacebat, Pisonis dico illius quem Galba adoptauit.*

94. MAGNUM CLAVDIVS, CRASSVM NERO.] *Atqui Seneca in Menipp.â, etiam Crassum videtur adserere à Claudio interfectum. Occidit, inquit, in vnâ domo Crassum, Magnum, Scriboniam, Asfarionem, nobiles tamen: Crassum verò tam fatuum, vt regnare posset.*

95. CRASSVM NERO.] *Accusante Regulo. Huc enim illa Plinij faciunt, lib. I. epist. V. Quid tibi cum mortuis? numquid ego aut Crasso aut Camerino molestus sum? quos ille (Regulus) sub Nerone accusauerat.*

96. MATERNVS AVVS E PROSCRIPTIS.] *Ego censuissem, Paternum. Nam reperio in Dione T. Vinium proscriptum à Triumuiris, & mirâ fide atque astu ab vxore Tanusiâ seruatum. lib. XLVII. Fieri autem potest, vt huius aui etsi materni nomen sumpserit, testamento an adoptione.*

97. CUIVS Vxor MALA CVPIDINE.] *Historiola hæc apud Dionem, in rebus Caij. Καλαίστιος δὲ*

Σαβίνος ἐν τε τοῖς πρώτοις τῆς βελῆς ὄν, καὶ τότε ἐν τῇ ἐν τῇ Παννονίᾳ ἀρχῆς ἀφιγμένος, ἦτε γυνὴ αὐτῆ Κορνηλία γαμῶντες (καὶ γὰρ ἐκεῖνη ὡς φυλάκας τε ἐφοδεύσασα, καὶ τὰς στρατιῶν ἀσκῶντας ἰδεῖσα αἰτίαν ἔχει) ἀχὺπέμεσαν τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἐαυτὴς παρανόλωσαν. Caluissius autem Sabinus inter Senatorum primos & recens à Præfecturâ Pannoniæ, vnaque vxor eius Cornelia accusati (crimini huic dabatur Vigilias circumiuisse, & milites exercentes inspectasse) non expectatâ sententiâ seipfos interfecerunt.

98. EADEM LASCIVIA TENTASSET.] *Regius codex, temperasset. ex quo Rhenanus, temerasset.*

99. IN IPSIS PRINCIPIIS.] *Plutarchus expressit, καὶ διεφθειρεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀπεργαπία Ρωμαίων καλῶσι. Principia autem sacra, quia in iis aquile & signa, id est, dij militares. Sententiam ex eadem re Quintilianus petiit, pro Milite. Sed neque hoc Mars parens, nec signa militaria aquilæque victrices sinant, vt tuâ quoque sententiâ quisquam vir & Romanus & miles, nimium pudicus sit, apud quem ante principia agendum est. Hæc Principia Statius, etsi in re Græcâ, circumscribit libro X.*

Ventum ad concilij penetrale, domumque verendam Signorum.

A (libertus is Neronis punitus à Galbâ fuerat) posterâ demum die repertum, & cremato iam corpori admixtum est. Hunc exitum habuit Ser. Galbâ tribus & septuaginta annis, quinque Principes prosperâ fortunâ emensus, & alieno imperio felicior, quàm suo. Vetus in familiâ nobilitas, magnæ opes, ipsi medium ingenium, magis extra vitia quàm cum virtutibus. Famæ nec incuriosus, nec venditator. Pecuniæ alienæ non appetens, suæ parcus, publicæ avarus. Amicorum libertorumque, ubi in bonos incidisset, sine reprehensione patiens: si mali forent, vsque ad culpam ignarus. Sed claritas natalium, & ¹⁰⁰metus temporum obtentui, vt quod segnitia erat, sapientia vocaretur. Dum vigeat ætas, militari laudè apud Germanias floruit: proconsul Africam moderatè: iam senior, citeriorem Hispaniam pari iustitiâ continuit, maior priuato visus, dum priuatus fuit, & omnium consensu capax imperij, nisi imperasset. Trepidam urbem ac simul atrocitatem recentis sceleris, simul veteres Othonis mores pauentem, nouus insuper de Vitellio nuntius exterruit, ante eadem Galbæ suppressus, vt tantum superioris Germaniæ exercitum desciscisse crederetur. Tum duos omnium mortalium impudiciâ, ignauitâ, luxuriâ, deterrimos, ¹⁰¹velut ad perdendum imperium fataliter electos, non senatus modo & eques, quâ aliqua pars & cura Reip. sed vulgus quoque palàm mære. Nec iam recentia sæuæ pacis exempla, sed repetitâ bellorum ciuiliū memoriâ, *captam toties ¹⁰²suis ciuibus urbem, vastitatem Italia, direptiones prouinciarum, Pharsaliam, Philippas, & Perusiam ac Mutinam, nota publicarum cladum nomina,* loquebantur. Propè euersum orbem etiam cum de principatu inter bonos certaretur, sed mansisse C. Julio, mansisse Casare Augusto victore, imperium, mansuram fuisse, sub Pompeio Brutoque, Remp. Nunc pro Othone, an pro Vitellio, in templa ituros? Vtrasque impias preces, vtraque detestanda vota, inter duos, quorum bello solum id scires, deteriore fore qui vicisset. Erant qui Vespasianum & arma Orientis augurarentur. &, vt potior viroque Vespasianus, ita bellum aliud, atque alias clades horrebant. Et ambigua de Vespasiano fama: solusque omnium ante se Principum, ¹⁰³in melius mutatus est. Nunc initia causâque motus Vitelliani expediam. Cæso cum omnibus copiis Iulio Vindice, ferox prædâ gloriaque exercitus, vt cui sine labore ac periculo, ditissimi belli victoria euenisset, ¹⁰⁴expeditionem & aciem, præmia quàm stipendia malebat: diuque infructuosam & asperam militiam tolerauerat, ingenio loci cælique, & feueritate disciplinæ, quam in pace inexorabilem discordiæ ciuiliū resoluunt: paratis vtrimque corruptoribus, & perfidiâ impunitâ. Viri, arma, equi, ¹⁰⁵ad vsum & ad decus supererant. Sed ante bellum, centurias tantum suas turmasque nouerant: exercitus finibus prouinciarum discernebantur. Tum aduersus Vindicem contractæ legiones, seque & Gallias expertæ, quærere rursus arma, nouasque discordias: nec socios vt olim, sed hostes & victos vocabant. Nec deerat pars Galliarum quæ Rhenum accolit, easdem partes secuta, ac tum accerrima instigatrix aduersus Galbianos: ¹⁰⁶hoc enim nomen fastidito Vindice indiderant. Igitur Sequanis Æduisque, ac deinde prout opulentia ciuitatibus erat, infensi, expugnationes urbium, populationes agrorum, raptus penatium hauserunt animo; secundum avaritiam, & arrogantiam præcipua validiorum vitia, contumaciâ Gallorum irritati, qui remissam sibi à Galbâ quartam tributorum partem,

Elogium de eo, & iudicium:

Dignus imperio visus, non fuit. Cap. 50.

Nuntius de Vitellio electo.

Omnibus paucis & de Rep. iam desperantibus.

Certamen enim inter duos pessimos.

Cap. 51. Germanici motus origo.

Ferociunt legiones eâ.

Noua bella volunt.

Et inhiant opibus Galbæ.

100. METVS TEMPORVM OBTENTVI.] *A Rhena-*

no est. lib. scripti, obtinuit: quod verius hic puto.

101. VELVT AD PERDENDVM IMPERIVM.] *Ita libri flagitant, ita sententia. Beatus tamen, Nos, inquit, ad partiendum, emendauimus.*

102. SVIS CIVIBVS VRBEM.] *Præfero quod in scriptis, suis exercitibus.*

103. IN MELIVS MUTATVS.] *Imitatus hoc palàm Ausonius, de eodem Vespasiano:*

Olim qui dubiam, priuato in tempore, famam Par aliis Princeps, transtulit in melius.

Suetonium vide.

104. EXPEDITIONEM ET ACIEM.] *Non temerè mutem, & elicio sententiam etiam ex hac scripturâ.*

Tamen haud paullo clarior Antithesis videatur si legas, expeditionem quàm otium.

105. AD VSVM ET AD DECVS.] *Id est, arma, equi, iis suppetebant, non ad necessitatem modo sed & ornatum. Tale est quod usdem infra tribuit, balthæos & faleras insigniaque armorum argento decora. Tamen libri quidam dedecus: ex quibus alij scribendum, ad abusum & ad dedecus, censuerunt. vt mea mens est, procul à Taciti mente, &*

Quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano.

106. HOC ENIM NOMEN.] *Ita solita plebs, mutare per fastidium & innouare hæc contumeliæ nomina. At Dionysio Gothofredo Ic. legendum videbatur, satis dato Vindice.*

107. PVBLI-

Variis etiam
rumoribus
conciantur.

Cap. 52.

Interea Vi-
telli ad eas
venit:
Insinuat sese,
& ambit:

Comis,

Largus.

Valens Lega-
tus ad Prin-
cipatum ca-
piendum ex-
simulat.

Ille cupit,
non audeat.

Cap. 53.

Cacina Le-
gatus infen-
sus Galba.

Nec uniuersi
milites in
eum proni.

Quos irri-
tant etiam
Gallo-Ger-
mani.

Cap. 54.

Lingonum
Legati sedi-
tiosè agunt.

tem, & ¹⁰⁷ publicè donatos in ignominiam exercitus iactabant. Accessit callidè vulga- A
tum, temerè creditum, decumari legiones, & promptissimum quemque centurionum di-
mitti. vndique atroces nuntij, sinistra ex vrbe fama, infensa Lugdunensis colonia, & per-
tinaci pro Nerone fide fœcunda rumoribus. Sed plurima ad fingendum credendumque
materies in ipsis castris, odio, metu, & vbi vires suas respexerant, securitate. Sub ipsas
superioris anni Kal. Decemb. Aulus Vitellius inferiorem Germaniam ingressus, hiberna
legionum cum curâ adierat: redditi plerisque ordines, remissa ignominia, alleuata no-
tæ: plura ambitione, quædam iudicio: in quibus sordem & auaritiam Fonteï Capito-
nis, adimendis assignandisque militiæ ordinibus, integrè mutauerat. Nec consularis lega-
ti mensurâ, sed in maius omnia accipiebantur. Et Vitellius apud seueros humilis. Ita co-
mitatem bonitatemque fauentes vocabant, quòd sine modo, sine iudicio, donaret sua,
largiretur aliena. Simul, auiditate imperandi, ipsa vitia pro virtutibus interpretabantur.
Multi in vtroque exercitu sicut modesti quietique, ita mali & strenui: sed profusâ cupi-
dine, & insigni temeritate, legati legionum, ¹⁰⁸ Alienus Cæcina, & Fabius Valens: è B
quibus Valens infensus Galbæ, tamquam detectam à se Verginij cunctationem, oppres-
sa Capitonis consilia ingratiè tulisset, instigare Vitellium, ardorem militum ostentans.
Ipsam celebri vbique famâ: nullam in Flacco Hordeonio moram, affore Britanniam, secutura Ger-
manorum auxilia, malè fidas provincias, precarium seni imperium, & breuè transiturum: pande-
ret modò sinum, & venienti fortuna occurreret. Meritò dubitasse Verginium, equestri familiâ,
ignoto patre: imparem si recepisset imperium, tutum si recusasset. Vitellio tres patris consulatus,
censuram, collegium Cæsaris, imponere iam pridem Imperatoris dignationem, & auferre priuati
securitatem. Quatiēbatur his segne ingenium, vt concupisceret magis, quàm speraret.

At in superiore Germaniâ, Cæcina decorâ iuuentâ, corpore ingens, animi immodicus,
¹⁰⁹ cito sermone, erecto incessu, studia militum allexerat. Hunc iuuenem Galba, quæ-
storem in Bæticâ, impigrè in partes suas transgressum, legioni præposuit. ¹¹⁰ Mox com-
pertum publicam pecuniam auertisse, vt peculatore flagitari iussit. Cæcina ægrè pas-
sus, miscere cuncta, & priuata vulnera Reip. malis operire statuit. Nec deerant in exercitu C
femina discordiæ, quòd & bello aduersus Vindicem vniuersus affuerat, nec nisi occiso
Nerone translatus in Galbam, atque in eo ipso sacramento vexillis inferioris Germaniæ
præuentus erat. Et Treueri ac Lingones, quasque alias ciuitates atrocibus edictis, aut
damno finium Galba perculerat, hibernis legionum propius miscentur. Vnde seditiosa
colloquia, & inter paganos corruptior miles, & in Verginium fauor cuiuscumque alij pro-
futurus. Miserat ciuitas Lingonum, vetere instituto, dona legionibus, ¹¹¹ dextras hos-
pitiij insigne. Legati eorum in squalorem mæstitiamque compositi, per principia, per
contu-

107. PVBLICE DONATOS.] *Agris, quos Galba Treuiris eripuerat, aliisque: & damno finium perculerat, vt infra dicit.*

108. ALIENVS CÆCINA.] *Mibi, imò libris debetur verum hoc Cæcina nomen. Nam illi constanter Alienum scribunt. Etiam in Dionis Epitomâ semper, Ἀλιένος. Romanum verò id nomen: & nummi exstant, C. CÆSAR. IMP. COS. ITER. ALIENVS. PROCOS. Nominat & quemdam Alienum Cicero Diuinatione in Verrem. Vulgatis tamen Taciti libris hîc A. Cæcina dicitur: & Fastis, quos eruditi viri concinnarunt, A. Licinius. Vnde eruerint, miror.*

109. CITO SERMONE.] *An, scito?*

110. MOX COMPERTVM.] *Non item malè, comperto.*

111. DEXTRAS HOSPITII INSIGNE.] *Fidei etiam & pacis. Cæsaris locus est, quem correctione libens huc traxerim, libro VII. De bello Gall. Ædificiis ab latere nostris aperto. ij similitudine armorum vehementer nostros perterruerunt. ac tametsi dextris humeris exertis animaduertebantur,*

quod insigne pacis esse consueuerat; tamen id ipsum sui fallendi causâ milites ab hostibus factum existimabant. De humeris, & quomodo exerti ij potuerint, nec capio, nec legi. Glossema subolet, & insitio non proba: legamq; dextris exertis. voce Humeroꝝ eiectione, nisi si ea aliter conformanda. Dextras quidem attolli, etiam nunc pacis ac socij aduentus signum habetur.

ADD. In Cæsaris loco libenter nunc legerim, dextris nudis exertis. Linius suadet libro XXVIII. qui scribit opidanos quosdam deditioem & amicitiam significantes, egressos: dextras nudas ostentantes. Lacedæmonij etiam apud Thucydidem libro IV. circumuenti ab Atheniensibus, τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν, manus quatiebant, signum pacis & deditioem. In Frontino quidem lego, Humeros etiam exerti à militibus, sed longè alio sensu. libro II. Stratag. cap. I. Cùm Sertorianos milites animaduertisset magno impetu instinctos, deposcentes pugnam, humerosque exercentes (lego, exerentes) & lanceas vibrantes. Itaque hoc magis in Cæsarianâ correctione nostrâ firmamur.

A conturbantia, modò suas iniurias, modò ciuitatum vicinarum præmia, & vbi pronis militum auribus accipiebantur, ipsius exercitus pericula & contumelias conquerentes, accendebant animos. Nec procul seditione aberant, cum Hordeonius Flaccus abire legatos, utque occultior digressus esset, nocte castris excedere iubet. Inde atrox rumor, affirmantibus plerisque interfectos, ac ni sibi consulere, fore ut acerrimi militum & præsentia conquesti, per tenebras & inscitiam ceterorum occiderentur. Obstringuntur inter se tacito fœdere legiones. Asciscitur auxiliorum miles, primò suspectus, tamquam circumdatis cohortibus alisque, impetus in legiones pararetur: mox eadem acrius volens, faciliore inter malos consensu ad bellum, quam in pace ad concordiam. Inferioris tamen Germaniæ legiones solenni Kal. Ianuar. sacramento pro Galbâ adactæ, multâ contatione, & raris primorum ordinum vocibus: ceteri silentio, proximi cuiusque audaciam expectantes, ¹¹² insitâ mortalibus naturâ properè sequi, quæ piget inchoare. Sed ipsis legionibus inerat diuersitas animorum: primani quintanique turbidi, adè ut quidam laxa in Galbæ imagines iecerint: quintadecima ac sextadecima legiones, nihil vltra fremitum & minas ausæ, initium erumpendi circumspectabant. At in superiori exercitu, quarta ac duoeticesima legiones iisdem hibernis tendentes, ipso Kal. Ianuar. die dirumpunt imagines Galbæ: quarta legio promptius, ¹¹³ duoeticesima ¹¹⁴ contanter. Mox consensu, ac ne reuerentiam imperij exuere viderentur, in S. P. Q. R. obliterata iam nomina, sacramenta aduocabant. nullo legatorum tribunorumve pro Galbâ nitente, quibusdam, ut in tumultu, notabilius turbantibus. Non tamen quisquam in modum concionis, aut suggestu locutus. neque enim erat adhuc cui imputaretur. Spectator flagitij Hordeonius Flaccus consularis legatus aderat, non comperere ruentes, non retinere dubios, non cohortari bonos ausus, sed segnis, pauidus, & secordiâ innocens. Quattuor centuriones duoeticesimæ legionis, Nonius Receptus, Donatius Valens, Romilius Marcellus, Calpurnius Repentinus, cum protegerent Galbæ imagines, impetu militum abrepti, vinctique. Nec cuiquam vltra fides, aut memoria prioris sacramenti. sed, quod in seditionibus accidit, vnde plures erant, omnes fuere. Noctè quæ Kal. Ianuar. secuta est, coloniam Agrippinensem Aquilifer quartæ legionis epulanti Vitellio nuntiat, quartam & duoeticesimam legiones, proiectis Galbæ imaginibus, in Senatus & Pop. Rom. verba iurasse. Id sacramentum inane visum. ¹¹⁵ occupari nutantem fortunam, & offerri Principem placuit. Missi à Vitellio ad legiones legatosque, qui descivisse à Galbâ superiorem exercitum nuntiarent: proinde aut bellandum aduersus desciscentes, aut si concordia & pax placeat, faciendum Imperatorem: & minore discrimine sumi Principem, quam quæri.

Proxima legionis primæ hiberna erant, & promptissimus è legatis Fabius Valens. Is die postero coloniam Agrippinensem cum equitibus legionis, auxiliariorumque ingressus, Imperatorem Vitellium consalutavit. ¹¹⁶ Secutæ ingenti certamine eiusdem provinciæ legiones: & superior exercitus, speciosis senatus populi que Romani nominibus relictis III. Non. Ianuar. Vitellio accessit. scires illum priore biduo non penes Remp. fuisse. Ardorem exercituum Agrippinenses, Treueri, Lingones æquabant, auxilia, equos, arma, pecunias offerentes, ut quisque ¹¹⁷ corpore, opibus, ingenio validus. Nec principes modò coloniarum aut castrorum, quibus præsentia ex affluentibus, & partâ victoriâ magnæ spes:

Hordeonius
comprimere
conatur:
Auger.

Coniurant
inter se mi-
lites.

Cap. 55:
Inferior et-
iam exerci-
tus turbat.

Iurant qui-
dam in Gal-
bæ, sed
linguâ
At superior
partem de-
scit.

Cap. 56:
Hordeonius
non com-
percit.

Ad Vitel-
lium in nus-
tius.

Qui porro
legatis in-
dicat.

Cap. 57:
E quibus
Fabius Va-
lens Impera-
torem eum
salutat.
Accedunt
legiones:
Et finitimi
provin-
cium.

112. INSITA MORTALIBVS NATVRA PROPERE.] Melius, insito. Vidi qui sequentia peruerteret, non tam properè. Verè peruerteret. Nam Taciti gnomo, arcana, ut solet, veritatis est: & plebs ita facta, ut rebus arduis nemo facile ducem se præbeat, comitem quibus. Facit hoc illud III. Histor. Dum quæritur locus tempusque: quodque in tali re difficillimum est, prima vox.

113. DVOETVICESIMA.] Couarruuiæ scriptus codex, ita passim. Probamus. Sæpè erratum etiam infra. Rectè tamen integrè scriptum lib. III. sexta-

decimanos duoeticesimanosque læuim cornu compleffe. Nos alibi in textu reposuimus.

114. CONTANTER MOX CONSENSV, AC] Melius distingui: Contanter mox consensu. Ac ne r.

115. OCCVPARI NVTANTEM FORTVNAM.] Rectè. est qui malit, inuitantem.

116. SECVTÆ INGENTI CERTAMINE.] Hispanus liber, ingenti agmine.

117. CORPORE, OPIBVS, INGENIO VALIDVS.] Cur hic de ingenio? aut quis eius vsus? nisi fortè ad orandum, aut impellendum.

Opes suas
offerunt.

Cap. 58.

Ipsè quof-
dam punit:
In plerisque
clementiâ
vitur.Crispinus
casus.

Cap. 59.

Iulius Ciui-
lis liberatus.
Cohortes
Batauorum.Valerius
Asiaticus
Vitellio se
iunxit:
Rhati,

Cap. 60.

Et Britannii:
Vbi res tur-
bida.

Cap. 61.

Duplices co-
pias in Ita-
liam Vitel-
lius destinat.
Alteras, sub
Valente:Alteras, sub
Cæcina duce.

Cap. 62.

Miles eius
mirè feruet.

spes: sed manipuli quoque & gregarius miles, viatica sua, & balteos, phalerasque, insignia armorum argento decora, loco pecuniæ tradebant: instinctu, & impetu, & avaritiâ.

Igitur laudatâ militum alacritate Vitellius, ministeria principatus per libertos agi solita, in equites Romanos disponit. Vacationes centurionibus ex fisco numerat. Sæuitiam militum plerisque ad pœnam exposcentium sæpius approbat, ¹¹⁸ pari simulatione vinculorum frustratur. Pompeius Propinquus procurator Belgicæ statim interfectus. Iulium Burdonem Germanicæ classis præfectum astu subtrahit. Exarserat in eum iracundia exercitus, tamquam crimen, ac mox insidias, Fonteio Capitonis struxisset. grata erat memoria Capitonis, & apud sæuientes occidere palam, ignoscere non nisi fallendo licebat. Ita in custodiâ habitus: & post victoriam demum, stratis iam militum odiis, dimissus est. Interim vt piaculum obiicitur centurio Crispinus, qui se sanguine Capitonis cruentauerat: eoq; & postulantibus manifestior, & punienti vilior fuit. Iulius deinde Ciuilis periculo exemptus, præpotens inter Batauos, ne supplicio eius ferox gens alienaretur. Et erant in ciuitate Lingonum VIII. Batauorum cohortes, quartadecimæ legionis auxilia, tum discordiâ temporum à legione digressæ: prout inclinassent, ¹¹⁹ grande momen-

tum, sociæ aut aduersæ, Nonium, Donatium, Romilium, Calpurnium, centuriones, de quibus supra rettulimus, occidi iussit, damnatos fidei crimine; grauiissimo inter desciscientes. Accessere partibus Valerius Asiaticus, Belgicæ prouinciæ legatus, quem mox Vitellius generum asciuit: & Iunius Blæsus Lugdunensis Galliæ rector, cum Italicâ legione, & alâ Taurinâ, Lugduni tendentibus. Nec in Rhæticis copiis mora, quo minus statim adiungerentur. Ne in Britannia quidem dubitatum. Præerat Trebellius Maximus, per avaritiam & fordes contemptus exercitui inuisusque. Accendebat odium eius Roscius Cælius legatus vicesimæ legionis olim discors, sed occasione ciuilium armorum atrocius proruperant. Trebellius seditionem & confusum ordinem disciplinæ Cælio; spoliatas & inopes legiones Cælius Trebellio obiecitabat: cum interim, fœdis legatorum certaminibus, modestia exercitus corrupta, eoq; discordiæ ventum, vt auxiliarium quoque militum ¹²⁰ conuitiis proturbantibus, & aggregantibus se Cælio cohortibus alisque, desertus Trebellius ad Vitellium perfugerit. quies prouinciæ, quamquam remoto

consulari, mansit. Rexere legati legionum, pares iure, Cælius audendo potentior. Ad iuncto Britannico exercitu, ingens viribus opibusque Vitellius, duos duces, duo itinera bello destinavit. Fabius Valens allicere, vel si abnuerent, vastare Gallias, & Cotianis alpidibus Italiam irumpere; Cæcina propiore transitu, ¹²¹ Peninis iugis degredi iussus. Valenti inferioris exercitus electi ¹²² cum aquilâ quintæ legionis, & cohortibus alisque ad XL. millia armatorum data. xxx. millia Cæcina è superiore Germaniâ ducebat, quorum

robor ¹²³ legio vna, prima & vicesima fuit. addita vtriq; Germanorum auxilia, è quibus Vitellius suas quoque copias suppleuit, totâ mole belli secuturus. Mira inter exercitum imperatoremque diuersitas. Instare miles, arma poscere, dum Galliæ trepident, dum Hispaniæ contentur. non obstare hiemem, neque ignauæ pacis moras. inuadendam

118. PARI SIMVLATIONE VINCVLORVM FRVSTRATVR.] Manifestum mendum. quò enim illud, pari, referetur? Tu vel meo periculo lege, partim. Sæuitia militum, inquit, sæpè indulget, & ad pœnam iis plerisque largitur: quosdam simulatione vinculorum subtrahit. Prisca lectio suffragatur huic correctioni, quæ præfert, Parum. ex quo, pari, emendasse fatetur Rhenanus. Partim autem, solitarium sæpè poni nec geminari semper, notius est quàm vt ostendam.

119. GRANDE MOMENTVM.] Iustini illud simile est: Ingens momentum futurus, vtri parti accessisset. Lucanus:

Momentumque fuit, mutatus Curio, rerum.

120. CONVITIIS PROTVRBANTIBVS.]

Prisca editiones, proturbatus: quas sequor.

121. PENINIS IUGIS.] Ita scribendum vbiq; auctore Lino. qui negat eas Alpes sic dici quòd Annibal Pœnus eâ transmiserit, sed à iugo excelsi montis quod Pœnum incolæ dicunt. Fidem ei notæ etiam nostra lingue hodie facit, qui excelsa omnia & in acutum fastigiata Pennas vocamus siue Pinnas.

122. CVM AQVILA QVINTÆ LEGIONIS.] Vatic. habet, aquilex quintæ. è quo legendum esse, aquilâ xquintæ, aut si magis placet, quintadecimæ, ego censebam.

123. LEGIO VNA, PRIMA ET VICESI-MA.] Distinctione locum inui. Nec tamen nunc abnuo quin glossematium hic sit, scribendumq; vnaetvicesima.

124. NON

A dam Italiam, occupandam urbem, nihil in discordiis civilibus festinatione tutius, ubi facto magis quam consulto opus esset. Torpebat Vitellius, & fortunam Principatus ineri luxu ac prodigijs epulis prælungebat, medio diei temulentus, & saginâ grauis: cum tamen ardor & vis militum vltro ducis munia implebat, ut si adesset Imperator, & strenuis vel ignavis spem metumque adderet. Instructi intentique signum profectionis exposcunt: nomine Germanici, Vitellio statim addito. Cæsarem se appellari, etiam victor prohibuit. Lætum augurium Fabio Valenti exercituique, quem in bellum cogebat, ipso profectionis die, aquila leni meatu prout agmen incederet, velut dux viæ præuolauit: longumque per spatium, is gaudentium militum clamor, ea quies interritæ alitis fuit, ut haut dubium magnæ & prosperæ rei omen acciperetur. Et Treueros quidem ut socios securi adiere. Diuoduri (Mediomatricorum id opidum est) quamquam omni comitate exceptos, subitus pavor exterruit, raptis repente armis, ad cædem innoxia ciuitatis, non ob prædam, aut spoliandi cupidinem, sed furore & rabie, & caussis incertis, coque difficilioribus remedijs, donec precibus ducis mitigati, ab excidio ciuitatis temperauere.

ipse secors
& languidus.
Vni vnter
deditus.

Felix augurium
Valentii.

Cap. 63.
Cuius agmen
Diuoduri
lymfatur.
Cives innoxios
cadunt.

B Cæsa tamen ad quattuor millia hominum. Isque terror Gallias inuasit, ut venienti mox agmini vniuersæ ciuitates, cum magistratibus & precibus, occurrerent, stratis per vias pueris feminisque, quæque alia placamenta hostilis iræ, non quidem in bello, sed pro pace tendebantur. Nuntium de cæde Galbæ imperio Othonis, Fabius Valens in ciuitate Leucorum accepit. Nec militum animus in gaudium, aut formidinem per motus, bellum voluebat. Gallis contatio exenta, & in Othonem ac Vitellium odium par, ex Vitellio & metus. Proxima Lingonum ciuitas erat, fida partibus, benignè excepti, modestiâ certauere. Sed breuis lætitia fuit, cohortium intemperie, quas à legione quartadecimâ, ut supra memorauimus, digressas exercitui suo Fabius Valens adiunxerat. Iurgia primùm, mox rixa inter Batauos & legionarios. Dum his aut illis studia militum adgregantur, propè in prælium exarsere, ni Valens animaduersione paucorum, oblitos iam Batauos imperij admonuisset. Frustrâ aduersus Aeduos quæsitâ belli causa. Iussi pecuniam atque arma deferre, gratuitos insuper commeatus præbuere, quod

Vnde in reliquos Gallos
terror.

Cap. 64.
Qui tamen
caso Galbæ,
palam in
Vitellium
inclinant.

Bataua cohortes
ferociter agunt.
Valens comprimis.

C Aedui formidine, Lugdunenses gaudio fecere. Sed legio Italica & ala Taurina abductæ. Cohortes xviii. Lugduni, solitis sibi hibernis, relinqui placuit. Manlius Valens, legatus Italicæ legionis, quamquam benè de partibus meritis, nullo apud Vitellium honore fuit. Secretis eum criminationibus infamauerat Fabius ignarum, & quò incautior deciperetur, palam laudatum. Veterem inter Lugdunenses Viennensesque discordiam, proximum bellum accenderat. multæ inuicem clades, crebrius infestiusque, quam ut tantum propter Neronem Galbamque pugnaretur. Et Galba reditus Lugdunensium, occasione iræ, in fiscum veterat. Multus contra in Viennenses honor. Vnde æmulatio, & inuidia, & vno amne discretis connexum odium. Igitur Lugdunenses extimulare singulos militum, & in euerfionem Viennensium impellere, obsessam ab illis coloniam suam, adiutos Vindicis conatus, conscriptas nuper legiones in præsidium Galbæ referendo. Et ubi causas odiorum prætenderant, magnitudinem prædæ ostendebant. Nec iam secreta exhortatio, sed publicæ preces. *Irent ultores, excinderent sedem Gallici belli. cuncta illic externa & hostilia,* se coloniam Romanam & partem exercitus,

Cap. 65.
Dissidium
verus inter
Lugdunenses
& Viennenses.

illi, milites
in horum
excitium
prouocant.

124. NON QUIDEM IN BELLO.] Locus obscurus, sed illustro (sitamen sincerus:) Erant preces & supplicia, ut in bello: neque bellum erat, sed tamen timebant hostilia, & pacem sic orabant.

& hic cohortem decimamoctauam repono. Vox etiam, Lugduni, superuacua videtur, & velut interpretamentum inserta.

125. COHORTES OCTODECIM LVGDVNI.] At tot cohortes mihi relinqui non placet. Cur enim, cum undique miles conquiratur, & eo ad aciem opus: in vno eoque amico opido, impositæ tot cohortes? Sed ait etiam vetera & solita tot cohortibus hiberna fuisse. quod falsum. Vnica enim dumtaxat iam olim Lugduni cohors: è Taciti III. Annali: Andeganos Acilius Auiola, excitâ cohorte, quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit. Manuscriptos igitur meos audio,

126. SE COLONIAM ROMANAM.] Quid ergo? non etiam Vienna inter Romanas colonias? Verò pridem. Vel Claudio Imperatori credamus in Oratione quam pro Gallis habuit: Ornatissima ecce valentissimaque colonia Viennensium, quam longo iam tempore Senatores huic Curia confert! Sed & noster statim, de eadem: Tum vetustas dignitasque colonie valuit. Equidem haud satis hæc concilio. Nisi si Viennenses prisca, id est, Allobroges sine Galli, donati colonico iure, et si militibus aut Romanis ciuibus

Cap. 66.

Viennenses
supplices oc-
currunt:
Et insensos
placant:
Precibus ta-
men mixto
preto.

Quin ipse
dux emittit.

Iam olim
rapax.

Qui etiam
vias eman-
siones ven-
dit.

Cap. 67.

Ca. una Hel-
uetios inua-
dit.

Nonnulla
ipsorum cul-
pa.

Vastat om-
nia.

Cap. 68.

Illi trepidant.

Vocetium
montem per-
fugunt.
Sed plerique
ca. ti aut
ca. si.

Cap. 69.

Legati eo-
rum ad Vi-
telium:
Valde aspe-
ratum.
Vis eloquen-
tia

Cap. 70.

citius, & prosperarum aduersarumque rerum socios. si fortuna contra daret, iratis ne relinque-

rentur. His & pluribus in eundem modum, perpulerant, vt nec legati quidem ac duces

partium restingui posse iracundiam exercitus arbitrarentur: cum haut ignari discriminis

sui Viennenses, velamenta & infulas praeferentes, vbi agmen inceserat, arma, genua, ve-

stigia prehensando, flexere militum animos. Addidit Valens ¹²⁷ tricenos singulis militi-

bus sesterrios. Tum vetustas dignitasque coloniae valuit. Et verba Fabij salutem incolu-

mitatemque Viennensium commendantis aequis auribus accepta. Publice tamen armis

mulctati, priuatis & promiscuis copiis iuere militem. Sed fama constans fuit, ipsum

Valentem magnam pecuniam emtum. Is diu fordidus, repente diues, mutationem fortunae

male tegebat, accensis egestate longam cupidinibus, immoderatus, & inopi iuuentam, se-

nex prodigus. Lento deinde agmine, per fines Allobrogum & Vocontiorum ductus exer-

citus: ipsa itinerum spatia, & staturorum mutationes venditante duce, foedis pactioni-

bus aduersus possessores agrorum, & magistratus ciuitatum, adeo minaciter, vt Luco

(municipium id Vocontiorum est) faces admouerit, donec pecuniam mitigaretur. quoties

pecuniae materia deesset, stupris & adulteriis exorabatur. Sic ad Alpes peruentum. Plus ^B

praedae ac sanguinis Caecina hausit. Irritauerant turbidum ingenium Heluetij, Gallica

gens, olim armis virisque, mox memoriae nominis clara, de caede Galbae ignari, & Vitel-

lij imperium abnuentes. Initium bello fuit auaritia ac ¹²⁸ festinatio vndeicesimae le-

gionis. Rapuerunt pecuniam missam in stipendium castelli, quod olim Heluetij suis

militibus ac stipendiis tuebantur. aegre id passi Heluetij, interceptis epistolis, quae nomi-

ne Germanici exercitus ad Pannonicas legiones ferebantur, centurionem & quosdam

militum in custodia retinebant. Caecina belli audis, proximam quamque culpam ante-

quam poeniteret, vltimum ibat. Mota propere castra. Vastati agri. Direptus, longam pace in

modum municipij exstructus, locus, ameno salubrium aquarum vsu frequens. Missi ad

Rhaetia auxilia nuntij, vt versos in legionem Heluetios a tergo aggredierentur. Illi

ante discrimen teroces, in periculo pauidi, quamquam primo tumultu Claudium Severum

ducem legerant, non arma noscere, non ordines sequi, non in vnum consulere. exitio-

sum aduersus veteranos praelium, intuta obsidio, dilapsis vetustate moribus. hinc Caeci-

na cum valido exercitu, inde Rhaetiae alae cohortesque, & ipsorum Rhaetorum iuuentus

sueta armis, & more militiae exercita. vndique populatio & caedes. Ipsi in medio vagi

abiectionis armis, magna pars faucij aut palantes, ¹²⁹ in montem Vocetium perfugere. Ac

statim immissa cohorte Thracum depulsi, & consecrantibus Germanis Rhaetisque, per

silvas atque in ipsis latebris trucidati. Multa hominum millia caesa, multa sub coronam

venumdata. Cumque direptis omnibus, Auenticum gentis caput iusto agmine petere-

tur; missi qui dederent ciuitatem, & deditio accepta. In Iulium Alpinum e principibus,

vt concitorem belli, Caecina animaduertit: ceteros veniae vel sauitiae Vitellij reliquit.

Haut facile dictu est, legati Heluetiorum minus placabilem Imperatorem, an militem

inuenerint. Ciuitatis excidium poscunt, tela ac manus in ora legatorum intentant. Ne

Vitellius quidem minis ac verbis temperabat: cum Claudius Cossus, vnus ex legatis, no-

tae facultatis, sed dicendi artem aptam trepidatione occultans, atque eo validior, militis

animum mitigauit: vt est mos vulgo, mutabili subitis, & tam prono in misericordiam,

quam immodicum sauitiam fuerat. effusis lacrymis, & meliora constantius postulando, ^D

impunitatem salutemque ciuitati impetrauere. Caecina paucos in Heluetiis moratus

dies, dum sententiae Vitellij certior fieret, simul transitum Alpium parans, laetum

ex

ciuibus non deductis: Lugdunum autem contra, ma-

gnam partem Romanis familiis stetit. Nam & hic

externos immixtos, Dio suadet libro XLVI.

127. TRICENOS SINGVLIS MILITIBVS SES-

TERTIOS.] Liber Hispanus. treccenos. quod verius.

Nam prius illud non congiarium sit, sed hemina-

rium: vt quidam iocabatur. Trecenti HS. sunt nobis,

septem Philippici & semis.

128. FESTINATIO VNDEICESIMAE LEGIO-

NIS.] Vt supra narrauit, Caecina vnicam legionem

habuit, eamque XXI. Quis igitur hereat; quin hic

scribendum, vnaeicesimae? Didici postea sic esse

in Florentino.

129. IN MONTEM VOCETIUM.] Qui-

dam libri, Vocetum. And. Schotus noster, Voge-

sum, reponerat. Quem fateor non quidem in Hel-

uetiis esse, sed nec longe ab iis. Certum Vocetij non

alibi mentio.

A ex Italiâ nuntium accipit, alam Syllanam circa Padum agentem, sacramento Vitellij accessisse. Proconsulem Vitellium Syllani in Africâ habuerant: mox à Nerone, ut in Ægyptum præmitterentur, exciti, & ob bellû Vindicis remorati, ac tum in Italiâ manentes, instinctu decurionum, qui Othonis ignari, Vitellio obstricti, robur aduentantium legionum & famam Germanici exercitus attollebant, transiere in partes: & ut donum aliquod nouo Principi, firmissima Transpadanæ regionis municipia, Mediolanum, ac Nouariam, & Eporediam, ac Vercellas, adiungere. Id Cæcinæ per ipsos compertum. Et quia præsidio alæ vnus latissima pars Italiæ defendi nequibat, præmissis Gallorum, Lufitanorum, Britannorumque cohortibus, & Germanorum vexillis, ¹³⁰ in alpe Graiâ ipse paullulum contatus, num Rhætici iugis in Noricum flecteret, aduersus ¹³¹ Petronium vrbis procuratorem, qui concitis auxiliis, & interruptis fluminum pontibus, fidus Othoni putabatur. Sed metu ne amitteret præmissas iam cohortes alæque, simul reputans plus gloriæ retentâ Italiâ, & vbiq; certatum foret, Noricos in cetera victoriæ præmia ¹³² accessuros, Penino subsignanum militem itinere, & graue legionum agmen, ¹³³ hibernis adhuc niuib; traduxit. Otho interim, contra spem omnium, non deliciis, neque defidiâ torpescere. dilata voluptates, dissimulata luxuria, & cuncta ad decorem imperij composita. Eoque plus formidinis afferebant falsæ virtutes, & vitia reditura. Marium Celsum consulem designatum, per speciem vinculorum, fructiæ militum subtractum, acciri in Capitolium iubet. Clementiæ titulus, è viro claro & partibus inuiso, petebatur. Celsus constanter seruata erga Galbam fidei crimen confessus, exemplum vltro imputauit. ¹³⁴ Nec Otho quasi ignosceret, sed ne hostis metum reconciliationis adhiberet, statim intra intimos amicos habuit, & mox bello inter duces dilegit. Mansuetus; Celfo velut fataliter etiam pro Othone fides, integra & infelix. Lata primoribus ciuitatis, celebrata in vulgus Celsi salus, ne militibus quidem ingrata fuit, ¹³⁵ eandem virtutem admirantibus cui irascebantur. Par inde exsultatio, disparibus causis consecuta, impetrato Tigellini exitio. Sophonius Tigellinus obscuris parentibus, scedâ pueritiâ, impudicâ senectâ, præfecturam vigilum & prætorij, & alia præmia virtutum, quia velocius erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde auaritiam, & virilia scelera exercuit: corrupto ad omne facinus Nerone, quædam ignaro ausus, ac postremo eiusdem defertor ac proditor. Vnde non alium pertinacius ad pœnam flagitauere, diuerso affectu, quibus

Ala Syllana Vitellio se iungit:

Et unâ secum, aliquot opida.

Carinz Penino alpihus transit.

Cap. 71. Otho composita se gerit.

Celsum seruauit:

Imò & ducem eligit.

Cap. 72.

Tigellinus noxa permixtus.

130. IN ALPE GRAIA IPSE.] Male huic loco esse iurem apud omnes Censores. Pugnât historia, pugnant libri. De historiâ, quid certius quàm Cæcinam non Graia monte sed Penino in Italiam venisse? Tacitus supra: Cæcina propiore transitu Peninis iugis digredi iussus. & paullo infra: Penino subsignanum militem itinere & graue legionum agmen traduxit. Atqui diuersi & disiti hi transitus. Iam libri longè abeunt ab hoc scripto. Farnesianus, in alpe triariâ, sicut & Hispanus: Budensis, triannâ: optimus Vatic. cum alpe tarinâ: ex quo ego, alâ Taurinâ: Sauillus, Petrinâ. Et cerè Taurina, iam cum Valente, in Italiam iuerat. Ergo Sauillo assenior, & libens.

131. PETRONIUM VRBIS PROCVRATOREM.] Cuius vrbis? imò totius Norici procurator erat, non vnus alicuius opidi. Vertranus Maurus IC^{ms} emendat, vrbis Præfectum, siue Prætozem. Haut rectè. quæ enim eius partes in Norico? Ego verò aut oblita eâ voce scripserim, Petronium procuratorem, aut mutatâ, Petronium ibi procuratorem. Vetus quidem lectio vrbi habet: quod deprauatum facile ex vbi vel ibi.

132. ACCESSVROS.] Couarruuia liber & prisca editiones, cessuros.

133. HIBERNIS ADHVC NIVIBVS.] Iidem libri,

hibernis adhuc Alpibus. quod interpretor Sallustiano verbo, Alpibus adhuc hiemantibus. Poëta etiam vetus eo sensu dixit:

Iuppiter hibernas canâ niue conspuat Alpes.

134. NEC OTHO QVASI IGnosCERET.] Frons aliqua sententiæ appareat: sed si excutias, vane & falsæ. Censeo emendandum: sed nec hostis metu, reconciliationi se adhiberet. Duo videlicet, cum Celsum sibi iungeret, Otho cauit. Ne aut ignoscere videretur, ut in vero magnâque crimine: aut ne hostis, id est, Vitellij metu, adsciscere sibi virum nobilem & fortem. Itaque nec obnoxium habere cum voluit, nec suspensum: sed statim assumpsit inter intimos amicos. Plutarchus comitatem hanc ita narrat: Κέλσους Μάριον Κέλσον ἀχθίλωαι πρὸς αὐτὸν, ἠπάσατο τὴν διελέχθη φιλαυθενόπως, καὶ παρακάλει τῆς αἰτίας ἐπιλαβὸν μάλλον, ἢ τὴν ἀφίσσεως μνημονεύειν. Iubens Marium Celsum ad se adduci, amplexus est virum, & benigne allocutus monuit ut causæ magis obliuisceretur, quàm veniæ meminisset. Hæc talia acumina frustra multis verbis approbem us qui non tales.

135. EAMDEM VIRTUTEM ADMIRANTIBVS.] Est vera & notabilis gnome. atque eadem in Lini libro v. de Camillo: Sed seueritate imperij victi, eandem virtutem & oderant, & mirabantur.

*Æqualliter
odiosus om-
nibus.
Nota scele-
storum inge-
nium.*

*jugulum sibi
fecat.
Cap. 73.
Crispinilla
liberata:*

*Imò ad po-
tentiam post-
ea euecta.*

*Cap. 74.
Otho sistere
& placare
Vitellium
nitiur:
Et ille hunc.*

*Legati ab
Othone in
Germaniam:
A Valente
epistola cor-
ruptivis Ro-
mam missa.*

*Cap. 75.
Etiam v-
trunque
percuissores.*

quibus odium Neronis inerat, & quibus desiderium. Apud Galbam T. Vinij potentiâ A
defensus, prætextis feruatam ab eo filiam. & haut dubiè seruauerat, non clementiâ
(quippe tot interfectis) sed effugio in futurum. quia pessimus quisque, diffidentiâ præ-
sentium mutationem pauens, aduersus publicum odium priuatam gratiam ¹³⁶ præpa-
rat: vnde nulla innocentie cura, sed vitæ impunitatis. Eo infensior populus, additâ ad
vetus Tigellini odium recenti T. Vinij inuidiâ, concurrere è totâ vrbe in palatium ac fo-
ra, & vbi plurima vulgi licentiâ, in circum ac theatra effusi, seditiosis vocibus obstrepe-
re: donec Tigellinus, accepto apud ¹³⁷ Sinuessanas aquas supremæ necessitatis nuntio,
inter supra concubinarum, & oscula, & deformes moras, sectis nouaculâ faucibus, in-
famem vitam fœdauit etiam exitu sero & inhonesto. Per idem tempus exposita ad
supplicium ¹³⁸ Galuia Crispinilla, variis frustrationibus, & aduersâ dissimulantis Prin-
cipis famâ, periculo exempta est: magistra libidinum Neronis, transgressa in Africam ad
instigandum in arma Clodium Macrum, famem populi Rom. haut obscurè molita,
totius postea ciuitatis gratiam obtinuit consulari matrimonio innixa, & apud Galbam, B
Othonem, Vitellium illæsa: mox potens pecuniâ, & orbitate, quæ bonis malisque tem-
poribus iuxta valent. Crebræ interim, & muliebribus blandimentis infectæ, ab Othone
ad Vitellium epistolæ, offerebant pecuniam & gratiam, & quemcumque quietis locum
prodigæ vitæ legisset. Paria Vitellius ostendebat, primò mollius, stultâ vtrunque & in-
decorâ simulatione: mox quasi rixantes, supra & flagitia inuicem obiectauere. neuter
falsò. Otho, reuocatis quos Galba miserat legatis, rursus ad vtrumque Germanicum
exercitum, & ad legionem Italicam, easque quæ Lugduni agebant copias, specie sena-
tus misit. Legati apud Vitellium remanserunt, promptius quàm vt retenti viderentur. Præ-
toriani, quos per simulationem officij legatis Otho adiunxerat, remissi, antequam le-
gionibus miscerentur. Addidit Epistolæ Fabius Valens, nomine Germanici exercitus,
ad prætorias & urbanas cohortes, de viribus partium magnificas, & concordiam offe-
rentes. Increpabant vtrò, quòd ¹³⁹ tantò autè traditum Vitellio imperium, ad Otho-
nem vertissent. Ita promissis simul ac minis tentabantur: vt bello impares, in pace ni- C
hil amissuri. Neque idè prætorianorum fides mutata. Sed insidiatores ab Othone in
Germaniam, à Vitellio in vrbem missi. Vtrisque frustra fuit: Vitellianis impunè, per
tantam hominum multitudinem, mutuâ ignorantia fallentibus: Othoniani, nouitate
vultus,

136. PRÆPARAT: VNDE NULLA INNOCENTIÆ
CVRA.] *Non mutant libri, nisi quòd, vices impuni-
tatis, habent. Totum locum lego: priuatam gratiam
præparatum it: nullâ innocentie curâ, sed vice
sua impunitatis. Palmerij etiam coniectura haud
improba: priuatam gratiam præparat vnde vnde:
nulla, &c. Vnde vnde latinis valet òπθεν. Quod
autem ad sententiam, pulchra est, & vsu sapius pro-
bata. Ita Dio notat, cum Menas prefectus Sex. Pom-
peij in mari, Helenum cepisset, libertum Cæsari
admodum carum, statim sine pretio remissum.
qui beneficium hoc multo antè apud Cæsarem
deponebat, & perfugium sibi, si res ita ferret, apud
eum præparans.*

137. SINVESSANAS AQVAS.] *Malè vulgò, Sues-
sanas. Libri scripti docent, & Plutarchus in hac ipsâ
re: Επεμψεν εν εω αυτων ο Οθων εις της περι Σι-
νοσσαν αγγελς. Aquæ autem ea inter salubres habite.
Plinius: In eadem Campaniæ regione Sinuessanæ
aquæ sterilitatem feminarum & insaniam viro-
rum abolere creduntur. Et quia ad vitia muliebria:
idè in Martiali,*

Diceret histericam se forsitan altera mœcha
In Sinuessano velle federe iuu.
Sed & Claudius apud Tacitum libro XII. refouendis
viribus mollitiæ cæli & salubritate aquarum, Si-
nessam perrexit.

138. GALVIA CRISPINILLA.] *Caluia
verius: an etiam, ministra? nec tamen illud dam-
no. Ceterum hæc Caluia, à veste Sporo fuit, & eius
Custos. Breuiarium Dionis, in Nerone: Χωρίς δὲ,
ὁ τε Πολυκλετος καὶ Καλβία Κεραυνίλλα ἦγον,
ἐπόρθη, ἐσύλην πάντ' ὅσα ἐπιδέχεται, εὐκείνος μὲν
ἐν τῇ Ρώμῃ, αὐτὴ δὲ μετὰ τε τῷ Νέρονος καὶ μετὰ
τῆς Σαβίνης τῷ Σπόρῳ. Τὴν τε γὰρ φυλακὴν αὐτῆ,
καὶ τὴν ἐπιτροπείαν ἢ περιεῖ εἰδῆτα, καίπερ γυνὴ
καὶ ὀφθαλμῶν ἦσα, ἐπετίετο, καὶ δι' αὐτῆς πάντες
ἀπεδύοντο. Seorsum autem, & Polyclethus & Cal-
uia Crispinilla omnia obuia agebant, ferebant,
spoliabant. Ille in vrbe, hæc autem cum Nero-
ne & cum Sabinâ (ita Sporum nominabant:) cu-
ius custodia ei concredita fuerat, & simul vestis
Procuratio: quamquam mulier esset, & quidem
nobilis. Quo prætexto, omnes ab eâ exuebantur.
Vides ex eâ notâ, quid femine Caluia hæc fuerit, &
cur populo exosa.*

139. TANTÒ ANTE.] *Maiora verba quàm pro re.
Nam interuallum sanè, inter Vitellij Othonisq; im-
perium, exiguum. Iurarunt enim Germanici exerci-
tus in Vitellij nomen Kalendis Ianuariis: at postridie
Idus Galba cæsus, & Princeps factus Otho. Ita pauci
dies interfuerunt, & aut militum aut Taciti adsertio
non vsquequaque cauta.*

A vultus, omnibus inuicem gnaris, predebantur. Vitellius litteras ad Titianum fratrem Othonis composuit, exitium ipsi filioque eius minitans, ni incolumes sibi mater ac liberi seruantur. ¹⁴⁰ Et stetit domus vtraque sub Othone, incertum an metu; Vitellius victor, clementiae gloriam tulit. Primus Othoni fiduciam addidit ex Illyrico nuntius, iurasse in eum Dalmatiae, ac Pannoniae, & Mœsiae, legiones. Idem ex Hispania allatum: laudatusque peredictum Cluius Rufus. & statim cognitum est, conuersam ad Vitellium Hispaniam. Nec Aquitania quidem, quamquam à Iulio Cordo in verba Othonis obstricta, diu mansit. Nusquam fides aut amor, metu ac necessitate huc illuc mutabantur. Eadem formido prouinciam Narbonensem ad Vitellium vertit; facili transitu ad proximos & validiores. Longinquae prouinciae, & quidquid armorum mari dirimitur, penes Othonem manebant, non partium studio; sed erat grande momentum in nomine vrbis ac praetextu senatus. Et occupauerat animos prior auditus. Iudaicum exercitum Vespasianus, Syriae legiones Mucianus sacramento Othonis adegerat. Simul Aegyptus, ¹⁴¹ omnesque versae in Orientem prouinciae, nomine eius tenebantur. Idem Africa obsequium, initio à Carthagine orto. Neque expectata Vipsani Aproniani proconsulis auctoritate, Crescens Neronis libertus (nam in malis temporibus ¹⁴² partem se Reip. fecerat) epulum plebi, ob laetitiam recentis imperij, obtulerat: & populus pleraque sine modo festinauit. Carthaginem ceterae ciuitates secuta. Sic distractis exercitibus ac prouinciis, Vitellio quidem ad capeffendam Principatus fortunam bello opus erat. Otho, vt in multâ pace, munia imperij obibat: quaedam ex dignitate Reip.; pleraque, contra decus, ex praesenti vsu properando. Consul cum Titiano fratre in Kal. Martias ipse, proximos menses Verginio destinat, vt aliquod exercitui Germanico delinimentum. Iungitur Verginio Poppaeus Vopiscus, praetextu veteris amicitiae, plerique Viennensium honori datum interpretabantur. Ceteri consulatus ex destinatione Neronis, aut Galbae; mansere. Caelio ac Flauio Sabinis, in Iulias; Ario Antonino & Mario Celso, in Septembres: quorum honori ne Vitellius quidem Victor intercessit. Sed Otho, pontificatus auctoratusque honoratis iam senibus cumulum dignitatis addidit; & recens ab exilio reuersos nobiles adolescentulos, auitis ac paternis sacerdotiis in solatium recoluit. Redditus Cadio Rufo, Pedio Blaeso, Seuino Promptino senatorius locus, qui repetundarum criminibus sub Claudio ac Nerone ceciderant. Placuit ignoscentibus, verso nomine, quod auaritia fuerat, videri maiestatem: cuius tum odio, etiam bonae leges peribant. Eadem largitione ciuitatum quoque ac prouinciarum animos aggressus, Hispaliensibus & Emeritensibus ¹⁴³ familiarum adiectiones, ¹⁴⁴ Lingonibus vniuersis ciuitatem Romanam, prouinciae Baticae Maurorum ciuitates dono dedit. Noua iura Cappadociae, noua Africae, ostentui magis quam mansura. Inter quae necessitate praesentium rerum & instantibus curis excusata, ne tum quidem immemor amorum, statuas Poppaeae per senatusconsultum reposuit. Creditus est etiam de celebranda Neronis memoriâ agitauisse, spe vulgum alliciendi. Et fuere qui imagines Neronis * proponerent: atque etiam ¹⁴⁵ Othoni, quibusdam diebus populus & miles, tamquam nobilitatem ac decus astruerent,

Cap. 76. Illyricana legiones pro Othone.

Et pax omnes transmarina.

Africa adiungitur.

Cap. 77.

ipse Roma ciuili ad ministrat. Conules disponit.

Sacerdotia diuidit.

Damnatos quosdam restituit.

Cap. 78.

Beneficia variè largitur.

Poppaeae statuas reponit.

* reponeret:

D 140. ET STETIT DOMVS VTRAQVE SVB OTHONE.] Tu verò interpunge: stetit domus vtraque sub Othone incertum an metu.
141. OMNESQVE VERSAE IN ORIENTEM.] Credo germanum esse. aliquot tamen libri, omnesque versus Orientem.
142. PARTEM SE REIP. FECERAT.] Interpretor. miscuerat se, velut & ipse inter curatores eius & ministros. Ita supra, hoc libro: Non Senatus & eques modò, quis aliqua pars & cura reip.
143. FAMILIARVM ADIECTIONES.] Ita solent Romani coloniarum infrequentiae subuenire, noua familiarum aliquot adiectione. Liuius libro LXIV. Postulantibus à Senatu Aquileiense Legatis, vt colonorum numerum augeter,

mille & quingentae familiae ex Sc. scriptae.
144. LINGONIBVS VNIVERSIS.] Latet hic omnino mendam. Primum enim quis locus Lingonibus (Galliae ij sunt) inter Hispaniae populos esse potest? Adde, quod Lingones isti ipsi, primi & praecipui in Othonem hostes. Hi, qui Vitellium fouere; hi, qui milites turbidis colloquiis ad bellum impulere; hi, qui etiam nunc Othonis partes oppugnant viris, armis, equis. Vnde igitur iis premium? Clarè aliena & falsa ea vox; & censeam Hispaniae aliquam gentem reponendam: Lusonas, an Illurconas? an tale aliquod nomen, quod parum vicinum adhuc repperi corruptae voci. Nec scire fas est omnia; ait Lyricus: tu cogitabis.
145. OTHONI QVIBVSDAM DIEBV S.] Quibus

Cap. 79. Sarmatae Mæsiam incurrunt.

Romani ag- grediuntur, & vincunt. Genus pugnae Sarmatarum.

Legati Romae honorantur.

Cap. 80. Ibi seditio. Eius causa.

Suspicio in Senatores.

Miles Praetorianus, ad arma.

Vrbem & palatium irrumpit.

Cap. 81.

rent, NERONI OTHONI acclamavit. Ipse in suspenso tenuit, vetandi metu, vel ¹⁴⁶ cogno- A scendi pudore. Conuersis ad ciuile bellum animis, externa sine curâ habebantur. Eo audentiùs Rhozolani, Sarmatica gens, priore hieme caesis duabus cohortibus, magnâ spe ad Mæsiam irruperant. nouem millia equitum, ex ferociâ & successu, prædæ magis quàm pugnae intenta. Igitur vagos & incuriosos, tertia legio, adiunctis auxiliis, repente inuasit. Apud Romanos omnia prælio apta. Sarmatae dispersi, aut cupidine prædæ graues onere sarcinarum, & lubrico itinerum ademtâ equorum pernicitate, velut vinceti cædebantur. Namque mirum dictu vt sit omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipsos. nihil ad pedestrem pugnam tam ignauum; vbi per turmas aduenere, vix vlla acies obstiterit. Sed tum humido die, & soluto gelu, neque conti, neque gladij, quos prælongos vtiâque manu regunt, sui, lapsantibus equis, & cataphractarum pondere (id principibus & nobilissimo cuique tegmen, ferreis laminis, aut præduro corio confectum; vt aduersus ictus impenetrabile, ita impetu hostium prouolutis inhabile ad resurgendum) simul altitudine, & mollitiâ niuis, hauriebantur. Romanus miles facili lorica, & missili pilo, aut lanceis assultans, vbi res posceret, leui gladio inermem Sarmatam, (neque enim B defendi scuto mos est) comminùs fodiebat. donec pauci, qui prælio superfuerant, paludibus abderentur. ¹⁴⁷ Ibi sæuitiâ, hîc miserâ vulnerum absumti. Postquam id Romæ compertum, M. Aponius Mæsiam obtinens, triumphali statuâ, Fuluius Aurelius, & Iulianus Titius, ac Numisius Lupus, legati legionum, consularibus ornamentis donantur: læto Othone, & gloriam in se trahente, tamquam & ipse felix bello, & suis ducibus suisque exercitibus k emp. auxisset. Paruo interim initio, vnde nihil timebatur, orta seditio, propè vrbi excidio fuit. Septimamdecimam cohortem, ¹⁴⁸ coloniâ Hostiensi, in urbem acciri Otho iusserat. Armandæ eius cura, Vario Crispino tribuno è prætorianis, data. Is quo magis vacuus, ¹⁴⁹ quietis castris, iussa exsequeretur; vehicula cohortis, incipiente nocte, onerari aperto armamentario iubet. Tempus, in suspicionem; causa, in crimen; affectatio quietis, in tumultum eualuit. Et ¹⁵⁰ visa inter temulentos arma, cupidinem sui mouere. Fremit miles, & tribunos centurionesque prodicionis C arguit, tamquam familiæ senatorum ad perniciem Othonis armarentur. Pars ignari & ¹⁵¹ viuo graues; pessimus quisque in occasionem prædarum; vulgus, vt mos est, cuiusque motus noui cupidum. & obsequia meliorum nox abstulerat. Resistentem seditioni tribunum, & ¹⁵² seuerissimum centurionum obruncant. rapta arma, nudati gladij, insidentes equis, urbem ac palatium petunt. Erat Othoni celebre conuiuium, primoribus feminis virisque: qui trepidi, fortuitus ne militum furor, an dolus Imperatoris, manere ac deprehendi, an fugere & dispergi, periculosius foret; modò constantiam simu-

Quibus diebus? & cur hoc ita ἀορίστος? Fortasse, Quinquatruum diebus: quod scriptum initialibus modo litteris fuit.

146. COGNOSCENDI PVDORE.] Malim, agnoscendi.

147. IBI SÆVITIA, HIC MISERIA.] Mutilus locus, aut corruptus. Mihi ex sententiâ videatur: illi sæuitia hiemis, hi miserâ vulnerum absumpti. Iunctim enim cum prioribus legenda. & reliqui confugerunt, inquit, ad paludes: quorum alij frigoris vi, alij iam lesi, cum nemo curaret, miserè tabe & pure vulnerum perierunt.

148. COLONIA HOSTIENSI.] Scito eam illic perpetuam stationem habuisse, ex decreto Claudij. Suetonius in Claud. cap. xxv. Puteolis & Hostiæ singulas cohortes, ad arcendos incendiorum casus, collocauit.

149. QUIETIS CASTRIS.] Quia vigilia iam tunc constituta, & omnes in conturbationis, exceptis Vigilibus.

150. VISA INTER TEM. ARMA.] Is affectus Homero exprimitur; in Odyssæâ ω. vbi Ulysses Telemachum

monet amouenda arma à prociis, & causam dat:

Μήπως ὀνειδέντες, ἐμν ἕψαυτες ἐν ὕμῳ, Ἀλλήλας τρέψοντε.

& causa causam: — Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκετ' ἀνδρα σίδνεσσ.

Nequando temulenti, iurgia deinde feratis, Mutua lædentes.

— namque viros ferrum trahit ipsum.

151. VIUO GRAVES.] Quippe in cenâ iam, aut potius à cena. Vbi autem es vetus disciplina? Sed verò hæc castra urbana, & cum vrbi vitis.

152. SEVERISSIMUM CENTVRIONVM.] Vatic. seuerissimos. & Plutarchus ἐκατόνταρχας δύο interfectos scribit. Noster tamen etiam infra de vno tantum: Vnus alterve perditus ac temulentus, centurionis ac tribuni sanguine manus imbuet? Itaque placeat magis hîc legi, & Seuerissimum centurionem, vt proprium nomen expresserit interfecti, aut certè in altero Taciti loco, centurionum ac tribuni, scribendum erit.

A simulare, modò formidine detegi, simul Othonis vultum intueri. Vtque euenit inclinatis ad suspicionem mentibus; cum timeret Otho, timebatur. Sed haut secus discrimine senatus quàm suo territus, & præfectos prætorij ad mitigandas militum iras statim miserat, & abire properè omnes è conuiuio iussit. Tum verò passim magistratus, protectis insignibus, vitatâ comitum & seruorum frequentia, senes feminaeque per tenebras, diuersa vrbis itinera, rari domos, plurimi amicorum tecta, & vt cuique humillimus cliens, incertas latebras petiuere.

Diffugiunt
Senatores.

Cap. 82.

Militum impetus ne foribus quidem palatij coercitus, quo minùs conuiuium irrumperent, ostendi sibi Othonem expostulantes: vulnerato Iulio Martiale tribuno, & Vitellio Saturnino præfecto legionis, dum ruentibus obsistunt. Vndique arma & minæ, modò in centuriones tribunosque, modò in senatum vniuersum: lymphatis cæcò pauore animis, & quia neminem vnum destinare itæ poterant, licentiam in omnes poscentibus: donec Otho, contra decus imperij thoro insistens, precibus & lacrymis ægiè cohibuit. Redieruntque in castra inuiti, neque innocentes. Postera die, velut captâ vrbe, clausæ domus, rarus per vias populus, maesta plebs, deiecti in terram

Ipsi omnibus
minantur.

Otho precibus
agere
componit.

B militum vultus, ac plus tristitiæ quàm pœnitentiæ. Manipulatum allocuti sunt Licinius Proculus, & Plotius Firmus, præfecti: ex suo quisque ingenio, mitiùs aut horridiùs. Finis sermonis in eo, vt quina millia nummùm singulis militibus numerarentur. Tum Otho ingredi castra ausus. Atque illum tribuni centurionesque circumstant, abiectis militiæ insignibus, otium & salutem flagitantes. Sensit inuidiam miles, & compositus in obsequium, auctores seditionis ad supplicium vtrò postulabat. Otho quamquam turbidis rebus, & diuersis militum animis, cum optimus quisque remedium præsentis licentiæ posceret; vulgus & plures, seditionibus & ambizioso imperio læti, per turbas & raptus faciliùs ad ciuile bellum impellerentur: simul reputans non posse Principatum scelere quaesitum, subitâ modestiâ & priscâ grauitate retineri, sed discrimine vrbis & periculo senatus anxius, postremò ita disseruit. Neque vt affectus vestros in amorem mei accenderem, commilitones; neque vt animum ad virtutem cohortarer (vtraque enim egregiè supersunt:) sed veni postulaturus à vobis temperamentum vestræ fortitudinis, & erga me modum caritatis.

Et sequenti
die argenteis
minis.

Castra in-
greditur.

Cap. 83.

C Tumultus proximi initium, non cupidine vel odio, (quæ multos exercitus in discordiam egere) ac ne detractatione quidem aut formidine periculorum, nimia pietas vestra acriùs quàm consideratiùs excitauit. Nam sæpè honestas rerum causas, ni iudicium adhibeas, perniciosi exitus consequuntur. Imus ad bellum. num omnes nuntios palàm audiri, omnia consilia cunctis presentibus tractari, ratio rerum, aut occasionum velocitas patitur? Tam nescire quædam milites, quàm scire oportet. Ita se ducum auctoritas, sic rigor disciplina habet, ¹⁵³ vt multa, per centuriones tribunosque tantum, iuberi expediat. Si vbi iubeantur; querere singulis liceat: pereunte obsequio, etiam imperium intercidit. An & illic nocte intempesta rapiuntur arma? Unus alterve ¹⁵⁴ perditus ac temulentus (neque enim plures consternatione proximâ insanisse crediderim) centurionis ac tribuni sanguine manus imbuet? Imperatoris sui tentorium irrumpet? Vos quidem istuc pro me, sed in discursu ac tenebris, & rerum omnium confusione, patefieri occasio etiam aduersus me potest. ¹⁵⁵ Si Vitellio & satellitibus eius eligendi facultas detur, quem nobis animum, quas mentes imprecentur? quid aliud quàm seditionem & discordiam optabunt? ne miles centurioni, ne centurio tribuno obsequatur:

Insigni me-
hercules ora-
tione affa-
tur.

Cap. 84.

D hinc confusi pedites equitesque, in exitium ruamus. Parendo potiùs, commilitones quàm imperia ducum sciscitando, res militares continentur. Et ¹⁵⁶ fortissimus in ipso discrimine exerci-

tus

153. VT MVLTÀ PER CENTVRIONES.] Liber Hispanus, vt multa centuriones tribunosque, omisâ uoculâ. Verissime. Nam ea Othonis mens est, vt velit quedam imperia centurionibus tantum tribunisque indicari, non in milites spargi. Florentinus liber habet, Multa etiam centuriones; optimè.

154. PERDITVS AC TEMVLENTVS.] Puto, percitus. Nam ad instinctum quemdam & insaniam (ita statim) refert.

155. SI VITELLIO ET SATELLITIBVS EIVS.] Hac ipsa mouendi ratio ab hostium affectu & uoto,

usurpata decenter Homero, Iliad. α.

Ἡ κεν γηθήσῃ Πριάμοις, Πριάμοιο τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρώες μέγα κεν κρηαεῖατο θυμῷ,
Εἰσὸν δ' ἴν' ἅδε πάντα παυοῖατο κρηα μύθοισιν.
Ridebit Priamus certè, & Priameia proles,
Atque alij Trões gaudebunt gaudia magna,
Has inter vos si lites & iurgia norint.

Et cur non ab illo uberi eloquentiæ & sapientiæ fonte sit hic riuus?

156. FORTISSIMI IN IPSO DISCRIMINE.] Verissima gnomo, quæ veteri Græcorum dicto firmatur

tur

tus est, qui ante discrimen quietissimus. Vobis arma & animus sit; mihi consilium, & virtutis vestrae regimen relinquite. Paucorum culpa fuit, duorum poena erit. Ceteri abolete memoriam foedissimae noctis. Nec illas aduersus senatum voces ullus unquam exercitus audiat. Caput imperij, & decora omnium provinciarum, ad poenam vocare, non hercle illi, quos cum maxime¹⁵⁷ Vitellius in nos ciet, Germani audeant. Vlline Italiae alumni, & Romana verè iuuentus, ad sanguinem & cadem deposcerent ordinem, cuius splendore & gloria, sordes & obscuritatem Vitellianarum partium perstringimus? Nationes aliquas occupauit Vitellius, imaginem quamdam exercitus habet: Senatus nobiscum est. Sic fit, ut hinc Resp. inde hostes Reip. constituerint. Quid? vos pulcherrimam hanc urbem,¹⁵⁸ domibus & tectis, & congestu lapidum, stare creditis? Muta ista & inanima interciderit ac reparari¹⁵⁹ promiscue possunt. aeternitas rerum, & pax gentium, & mea cum vestra salus, incolumitate senatus firmatur. Hunc auspiciato à parente & conditore urbis nostrae institutum, & à regibus usque ad Principes continuum & immortalem sicut à maioribus accepimus, sic posteris tradamus. Nam ut ex vobis senatores, ita ex senatoribus Principes nascuntur.

Cap. 85.

Duo e seditionis puniit. Roma omnia suspensa, suspecta.

Et oratio ad perstringendos mulcendoque militum animos, & seueritatis modus (neque enim in plures quam in duos animaduerti iusserat) gratè accepta, compositique ad praesens qui coerceri non poterant.¹⁶⁰ Non tamen quies vrbi redierat. strepitus telorum, & facies belli erat: ¹⁶¹ militibus, ut nihil in commune turbantibus, ita sparsis per domos, occulto habitu, & maligna cura in omnes, quos nobilitas aut opes, aut aliqua insignis claritudo rumoribus obiecerat. Vitellianos quoque milites venisse in urbem ad studia partium noscenda, plerique credebant. Vnde plena omnia suspicionum, & vix secreta domuum sine formidine. sed plurimum trepidationis in publico, ut quemque nuntium fama attulisset, animum vultumque conuersi, ne diffidere dubiis, ac parum gaudere prosperis viderentur. Coacto verò in curiam senatu, arduus rerum omnium modus, ne contumax silentium, ne suspecta libertas. Et priuato Othoni nuper,¹⁶² at-

Senatus ipse sententia anxius.

tur apud Eustathium: Θεοδός πρὸς ἔργα, ἐκ πολλῆ κακός. Confidens ante rem, plerumque ignauus. Aristoteles etiam apud, in Nicomachais, lib. III. Καὶ οἱ μὲν θεοσεῖς, θεωπετεῖς καὶ βαλόμμοι πρὸς τὴν κινδύων κινδυνεύειν, ἐν αὐτοῖς δὲ ἀφίσταν. Οἱ δὲ ἀνδρείοι, ἐν τοῖς ἔργοις ὄζεις, θεωπετεῖν δὲ ἡσύχοι, id est: Temerarij quidem, prompti & volentes sunt ante pericula periclitari, sed in ipsis deficiunt: at fortes, in rebus & factis acres, ante quietissimi. Quem locum nihil absurdum Tacitum adspexisse & expressisse. Sed & Homerus Graecos semper quietos & tacitos facit ante pugnam: iliad. α.

Οἱ δ' ἀπίσταν σιγῇ μὲν πνεύοντες Ἀχαιοί. Iliad. δ.

— Οἱ δ' ἄλλοι ἀπὸ τῶν (ἔδ' ἐκεφαίνε Τόσον λαὸν ἔπειθε ἔχοντ' ἐν σήθειαι ἠὲ δ' ἰω) Σιγῇ δευδίοτες σπμάντορας. Verum ibant taciti, spirantes robur Achiui. — alij taciti ibant (nec dixisses Hunc tantum populum linguae vsu aut oris habere:)

Ibant, quisque ducum reuerentes. Talis & Liniatus Manlius, qui nullà voce aut minis in Gallum ibat: sed pectus, animorum iraque tacitae plenum, omnem ferociam in discrimen ipsum certaminis distulerat.

157. VITELLIVS IN NOS CIET.] Locum ab aliis foede interpolatum è Vaticano restitui, religiose seruata eius scriptura: nisi quòd. Audeant feci, ex Audiant. Ne Germani quidem, inquit, illi barbari, quos nunc Vitellius in nos concitat, audeant ad poenam amplissimum ordinem deposcere: nedum vos Romana suboles. non etiam spreuerim scribere cum Hispano codice, quis cum maxime: id est, quis co-

mitatus maxime Vitellius in nos mouet.

158. DOMIBVS ET TECTIS.] Tale Augustus in C Dione, oratione ad populum, lib. LVI. Ἀνθεσποῖ γὰρ πρὸς πόλις ἔστιν, ἐκ οἰκίας, ἔδ' ἔσται, ἔδ' ἀγορῶν ἀνδρῶν κενά: Viri enim vrbs sunt, non domus, & porticus, aut fora hominum vacua.

159. PROMISCVE POSSVNT.] Budensis codex, promiscua sunt: itémque Florentinus, in quo promiscua sunt. quod Hellenismo quodam retineri posse, imò debere, assentior Rhenano. Sed velim amplius, inanima, rescribi, paullo ante.

160. NON TAMEN QVIES VRBI.] Lectionem hanc & distinctionem à libris priscis non potui quin anteferrem vulgatae, aut coniecturis aliorum parum firmis.

161. MILITIBVS SPARSIS PER DOMOS.] Turbarunt me verba, quae iam capio. Significat enim milites in plebeia aut pacata veste, sine gladiis, domos perlustrasse, sermones exceperunt aduersus Principem aut statum presentem. Arrianus eum morem mihi suggerit. Dissertation. Epicteti libro IV. cap. ultimo. Οὕτω ἢ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ρώμῃ οἱ θεωπετεῖς λαμβάνοντα. Παρεκεραθική σοι στρατιώτης ἐν ἀρχμα- πιδιωτικῶ, ἢ ἀρχαί μῦθος κακῶς λέγειν τὴν Καίσαρα, εἶτα σὺ ὡσπερ ἐνέχουσα παρ' αὐτῆ λαβὼν τῆς πίστεως τὸ αὐτὸν τὸ λοιδορίας κατήρχθαι, λέγεις καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς. Ἐτρα δεθεῖς, ἀπαγῆ. id est: Hoc modo Romae circumueniuntur à militibus isti procliuis linguae & effusi. Adfedit miles tibi quispiam, habitu priuati. is malè loqui de Caesare incipit: tu tamquam pignus fidei id arripiens quod cepit prior, ipse quoque effutis quidquid sentis. Deinde vincetus, abduceris. Et hoc sine praesertim milites, qui Frumentarij dicti. De quo alias.

A¹⁶² atque eadem dicenti, nota adulatio. Igitur versare sententias, & huc atque illuc torquere, hostem & parricidam Vitellium vocantes. Prouidentissimus quisque, vulgaribus conuitiis; quidam, vera probra iacere, in clamore tamen, & ubi plurimæ voces, aut tu multu verborum sibi ipsi obstrepentes. Prodigia insuper terrebant, diuersis auctoribus vulgata. In vestibulo Capitolij omillas habenas bigæ, cui Victoria insisterat, erupisse cellâ Iunonis; maiorem humanâ speciem. statuam diui Iulij, in insulâ Tiberini amnis, fereno & immoto die, ab Occidente in Orientem conuersam. prolocutum in Ethruriâ bouem. insolitos animalium partus. & plura alia, rudibus sæculis, etiam in pace obseruata; quæ nunc¹⁶³ tantum in metu audiuntur. Sed præcipuus, & cum præsentis exitio,¹⁶⁴ etiam futuri pavor, subitâ inundatione Tiberis: qui immenso auctu, prorupto ponte Sublicio, ac strage obstantis molis refusus, non modò iacencia & plana vrbis loca, sed secunda huiusmodi casuum impleuit. Rapti è publico plerique, plures in tabernis & cubilibus intercepti. Fames in vulgus, inopia quæstus, & penuria alimentorum, corrupta stagnantibus aquis insularum fundamenta, dein remeante flumine dilapsa. Utque primum vacuus à periculo animus fuit, id ipsum, quod paranti expeditionem Othoni, campus Martius & via Flaminia iter belli esset obstructum, à fortuitis vel naturalibus causis, in prodigium & omen imminenti cladium vertebatur. Otho, lustratâ vrbe, & expensis belli consiliis, quando Peninæ Cottinæque alpes, & ceteri Galliarum aditus Vitellianis exercitibus claudebantur, Narbonensem Galliam aggredi statuit, classe validâ & partibus fidâ, quod reliquos cæsarum ad pontem Miluium, & sæuitiâ Galbæ in custodiam habitos,¹⁶⁵ in numerum legionis composuerat. facta & reliquis spes honorationis in posterum militiæ. Addidit classi vrbanas cohortes, & plerosque è prætorianis,¹⁶⁶ vires & robur exercitus, atque ipsis ducibus consilium & custodes. Summa expeditionis Antonio Nouello, Suedio Clementi primipilaribus, Æmilio Pacensi, cui ademptum à Galba Tribunatum reddiderat, permittit. Curam nauium Oscus libertus retinebat, ad obseruandam honestiorum fidem¹⁶⁷ inuitatus. Peditum equitumque copiis Suetonius Paullinus,¹⁶⁸ Marius Celsus, Annus Gallus, rectores destinati. Sed plurima fides Licinio Proculo prætorij præfecto. Is vrbane militiæ impiger, bellorum insolens, auctoritatem Paullini, vigorem Celsi, maturitatem Galli, ut cuique erat, criminando, quod facillimum factu est, prauus & callidus, bonos & modestos anteibat. Sepositus per eos dies Cornelius Dolabella in coloniam Aquinatem, neque artâ custodiâ, neque obscurâ: nullum ob crimen, sed verusto nomine, &¹⁶⁹ propinquitate Galbæ monstratus. Multos è magistratibus, magnam consularium partem, Otho, non participes aut ministros bello, sed comitum specie, secum expedire iubet. In quibus & L. Vitellium, eodem

Ne huic illi
lūmve of-
fenderent.
Cap. 86.
Cladium
Romæ signa

Tiberis
inundat.

Cap. 87.
Otho pro
uinciam sta-
tuit aggredi:
lūq; classe

Duces expe-
ditionis.

Licinius?
Proculus:
Calpurnia-
rum sartor.
Cap. 88.
Dolabella
relegatus.

Otho Sena-
tores ad bel-
lum ducit.

dem

162. ATQUE EADEM DICENTI, NOTA ADVLATIO.] *E Vatic. ita restituumus, voce vnâ additâ, & alterâ mutatâ. Difficilis, inquit, in Senatu rerum omnium modus. Taceres? silentium pro contumaciâ esset. Diceres liberè & censeser? inuisa libertas. Ad gratiam loquerè? non faceres fidem: quia priuatus nuper Otho, peritus harum artium, & ipsdem adulationibus exercitus.*

163. TANTVM IN METV AVDIVNTVR.] *Quippe hoc ingenium vulgi, tunc conuerit ad religiones, & monstra obseruare aut fingere. Claudianus appositè, De bello Getico:*

Utque est ingenioque loquax, & plurima fingi
Permittens crediq; Timor: nunc somnia vulgò
Narrari, tunc monstra deum, monitusq; finitri.

Propiusq; ad Tacitum:

Et si quod fortasse Quies neglexerat omen,
Addit cura nouis.

164. ETIAM FUTVRI PAVOR.] *Is enim, ut ait Plinius, vates quodammodò intellegitur ac monitor, auctu semper religiosus.*

165. IN NVMERVM LEGIONIS.] *Hispanus codex, numero: Romana editio & Florentinus, numeros. quod rectum hic est, intellegendiq; numeri militares, de quibus iam prædixi.*

166. VIRES ET ROVR.] *A coniecturâ nostrâ est. libri enim omnes, è prætorianis vires, ut robur exercitus: parum aptè.*

167. INUITATVS.] *Vox, Inuitatus, suspectâ. quidam libri, Imitatus; alij, immutatus. Faërius, initio datus.*

168. MARIVS CELSVS, ANNVS GALLVS, RECTORES DESTINATI.] *Liber Couarruie, rectores constituti. Virumque spurium: & sententiâ sine eo constat.*

169. PROPINQVITATE GALBÆ.] *Quo vinculo, nescio: sed ipsi Galbæ suspectum Dolabellam de imperio, in Suetonij Galbâ, cap. XII. obseruo. Scribit & Plutarchus, cum de successore Galbæ deliberaret, amicos partim Dolabellæ, plures Othoni studuisse. Non ergo mirum, Othoni nunc suspectum, & à Vitellio mox interfectum.*

170. PA-

dem quo ceteros cultu, nec ut Imperatoris fratrem, nec ut hostis. Igitur motæ urbis curæ, A
 nullus ordo metu aut periculo vacuus. Primores senatus ætate inualidi, & longâ pace de-
 fides; segnis & oblita bellorum nobilitas; ignarus militiæ eques: quanto magis occultare
 ac abdere pauorem nitebantur, manifestius pauidi. Nec deerant è contrario, qui ambi-
 tione stolidâ, conspicua arma, insignes equos, quidam luxuriosos apparatus conuiuio-
 rum, & irritamenta libidinum, ut instrumenta belli mercarentur. Sipientibus quietis &
 Reip. cura: leuissimus quisque, & futuri improuidus, spe vanâ tumens. Multis afflicta
 fides in pace, ac turbatis rebus alacres, & per incerta tutissimi. Sed vulgus & magni-
 tudine nimîâ communium curarum expers populus, sentire paulatim belli mala, con-
 uersâ in militum usum omni pecuniâ, intentis alimentorum pretiis: quæ motu Vindi-
 cis, haut perinde plebem attriuerant, securâ tum vrbe, & prouinciali bello, quod inter le-
 giones Galliasque velut externum fuit. Nam, ex quo diuus Augustus res Cæsarium com-
 posuit, procul & in vnus solitudinem aut decus, populus Romanus bellauerat. Sub
 Tiberio & Caio, tantum ¹⁷⁰ pacis aduersa pertimere: Scriboniani contra Claudium B
 incepta, simul audita & coërcita: Nero nuntiis magis & rumoribus, quàm armis depul-
 sus: tum legiones classesque, & quod rarò aliàs, prætorianus urbanusque miles, in aciem
 deducti. Oriens Occidensque & quidquid vtriusque virium est à tergo: sub ducibus
 aliis si bellatum foret, longo bello materia. Fuere, qui proficiscenti Othoni moras reli-
 gionemque ¹⁷¹ nondum conditorum ancilium afferrent. Aspernatus omnem contatio-
 nem, ut Neroni quoque exitiosam: & Cæcina, iam alpes transgressus, exstimulabat.

Pridie Idus Mart. commendatâ patribus Rep. reliquias Neronianarum sectionum
 nondum in fiscum conuersas, reuocatis ab exilio concessit: iustissimum donum, & in
 speciem magnificum, sed ¹⁷² festinatâ exactione, usu sterile. Mox vocatâ concione, ma-
 iestatem urbis, & consensum populi ac senatus pro se attollens, aduersum Vitellianas
 partes modestè differuit. inscitiam potius legionum, quàm audaciam increpans, nullâ
 Vitellij mentione. siue ipsius ea moderatio, seu scriptor orationis sibi metuens, contu-
 meliis in Vitellium abstinuit: quando, ut in consiliis militiæ Suetonio Paullino & Ma-
 rio Celso, ita in rebus urbanis Galerij Trachali ingenio Othonem uti credebatur. & erant
 qui genus ipsum orandi noscerent, crebro fori usu celebre, & ad implendas populi au-
 res, latum & sonans. Clamor vocesque vulgi, ex more adulandi, nimis & falsæ. quasi
 dictatorem Cæsarem, aut Imperatorem Augustum prosequerentur, ita studiis votisque
 certabant. nec metu aut amore, ¹⁷³ sed ex libidine seruitij, ut in familiis, priuata cuique
 stimulatio, & vile iam decus publicum. Profectus Otho, quietem urbis curasque impe-
 rij, Saluio Titiano fratri permisit.

*Sed hercules
imbelles.*

*Cap. 89.
Plebs bellis
incommoda
sentit.*

*Diueorum
expers.*

*Ancilium
conditio.*

*Cap. 90.
Otho profi-
ciscitur:
Concione
prius habi-
tâ.*

*Quam cautè
composuit.*

*Galerius
Trachalus.*

170. PACIS ADVERSA PERTIMERE.] *Fallor, aut hoc rectum: etsi à mente tantum nostrâ, sine libris. Nam illi omnes voce auctiores, aduersa reip. pertimere. quam nos tamen superesse censemus, imò sententiam perdere.*

171. NONDUM CONDITORVM ANCILIVM.] *Mitto te ad ea quæ scripsi olim lib. v. Antiq. Lectio. cap. xvi. Quibus adtexi velim Ouidij locum lib. iii. Fastorum:*

Arma mouent pugnam: pugna est aliena maritis.

Condita cum fuerint, aptius omen erit. *quibus versibus vult Poëta ne coniugium quidem dextro pede adiri, cum mota sunt ancilia, sed cum*

condita. Festus autem ostendit etiam alios aliquot dies fuisse, quibus Romani tenuerint se ab armis: Præliares dies, inquit, quibus fas est hostem bello laceffere. erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas erat id facere.

172. FESTINATA EXACTIONE.] *Nempe ab ipsis qui fisco præerant: qui festinantes, & ut in talibus, dissidentes exegerant vel ante diem: pactione etiam aliquâ aut remissione. Itaque pro hac sententiâ, bene Floren. & quidam libri, festinatâ iam pridem exactione: additâ significanter voce.*

173. SED EX LIBIDINE SERUITII, UT IN FAMILIIS.] *Verius clariusque, distinxeris, seruitij. Ut in familiis, &c.*